

**MNENJE NA POROČILO KOMISARJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE SVETA
EVROPE O NAPREDKU SLOVENIJE PRI IZVAJANJU NJEGOVIH PRIPOROČIL
(2003-2005) (PRILOGA I)**

1. Varstvo manjšin

Zaporedna št. 12

Na Ministrstvu za notranje zadeve RS je v pripravi predlog Ustavnega zakona, ki bo uredil odprta vprašanja na področju problematike t.i. izbrisanih.

Zaporedna št. 13

Na državnem ozemlju Republike Slovenije **tradicionalno, zgodovinsko živita italijanska in madžarska narodna skupnost ter romska etnična skupnost.**

Položaj in posebne pravice italijanske in madžarske narodne skupnosti ureja **64. člen**, romske etnične skupnosti pa **65. člen Ustave RS**, podrobnejše je njihov položaj urejen s številnimi področnimi zakoni.

Republika Slovenija je podpisnica dveh pomembnih mednarodnih konvencij Sveta Evrope, to je **Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin ter Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih.**

Glede na to, da **Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin ne vsebuje definicije pojma narodne manjšine in prepušča državam pogodbenicam, da same določijo etnične skupine**, ki jih v državi podpisnici **obravnavajo kot narodne manjšine**, na katere se konvencija nanaša, je **Republika Slovenija** v skladu z ustavo in notranjo zakonodajo RS ob ratifikaciji Okvirne konvencije pisno **izjavila, da kot narodni manjšini šteje avtohtono italijansko in madžarsko narodno skupnost v RS. V kolikor to ni v nasprotju z Ustavo RS in drugimi zakonskimi akti RS (v nasprotju s pravnim redom), se norme iz te konvencije nanašajo tudi na pripadnike romske skupnosti, ki živijo v Republiki Sloveniji tradicionalno oz. zgodovinsko.**

To je inkorporirano v pravni red Republike Slovenije, morebiten drugačen pristop se ne predvideva, saj je okvir določen z Ustavo RS.

Republika Slovenija si prizadeva kar najbolj dosledno in učinkovito izpolnjevati določila obeh konvencij, hkrati pa je potrebno poudariti, da je Slovenija namenila pozornost tudi **drugim etničnim skupinam in priseljencem, ki živijo v RS (npr. pripadniki narodov nekdanje Jugoslavije, ki živijo v RS, priseljeni Romi).** Za navedene veljajo določbe **61. in 62. člena Ustave RS**, s čimer se jim zagotavlja **kulturni in jezikovni razvoj**, kar se v celoti **tudi izvaja.**

Zaporedna št. 14

»**Avtohtonost**« je pojem, s katerim operira slovenski pravni red, v slovenskem pravnem redu obstaja in se uporablja. V Ustavi RS je pojem avtohtonosti naveden v 5. in 64. členu, vendar pa ni nikjer dokončno definiran. Pomembno je poudariti, da **ni definiran niti v mednarodnem pravnem redu.** Večinoma govorimo o avtohtonosti oz. zgodovinski poseljenosti neke skupnosti v primeru, ko je le-ta prisotna na nekem območju najmanj dve generaciji ali več. **V primeru italijanske in madžarske narodne skupnosti gre za točno opredeljeno narodno mešano območje, kjer pripadniki obeh narodnih skupnosti živijo**

že stoletja, od matične države pa jih loči le meja. Torej na tem območju so živeli od nekdanj, zaradi zgodovinskih in političnih okoliščin pa so ostali znotraj druge države.

Drugačna je situacija pri romski etnični skupnosti, ki nima položaja narodne manjšine. Gre za etnično skupnost ali manjšino, ki ima posebne etnične značilnosti (lastni jezik, kulturo in druge etnične posebnosti).

Pravna osnova za urejanje položaja **avtohtone romske etnične skupnosti, živeče v RS**, je dana v 65. členu Ustave RS, ki določa: *»položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon«*. Implementacija omenjenega člena se uveljavlja preko področne zakonodaje, trenutno tako v enajstih (11) področnih zakonih. Navedena ustavna pravna podlaga se nanaša **samo na pripadnike zgodovinske romske etnične skupnosti (uveljavlja se izraz: evropska manjšina), ki že stoletja živi na prostoru države Slovenije. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi¹** je določil tudi teritorij, ozemlje, na katerem Romi v Sloveniji prebivajo **zgodovinsko, tradicionalno, torej avtohtono in le na teh področjih**, določenih z območjem občin, Romom, ki tam prebivajo, **gredo dodatne posebne pravice** (gre za posebne ugodnosti oz. privilegije), ki jih zakonodajalec zanje ustanavlja s posameznimi zakoni. **Zakon o lokalni samoupravi** v svojem 101. a členu decidirano določa kot taka naslednja območja občin: **»Občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče.«**

Romi v Republiki Sloveniji, ki živijo **izven taksativno naštetih 20 občin, ne uživajo posebnih pravic**, pač pa imajo **vse pravice in dolžnosti kot vsak državljan Republike Slovenije, v kolikor imajo ta status** (npr. precej visoke socialne podpore), sicer pa pravice, ki jim gredo v skladu z mednarodnimi pravili in notranjo zakonodajo, kot tujcem.

Uporaba in izvajanje pojma avtohtonosti **v praksi nima nobenega diskriminatornega vpliva**, saj nekatere dodatne ugodnosti, ki so jih deležni zgodovinsko priseljeni Romi, pomenijo t.i. **pozitivno diskriminacijo**, kar v bistvu pomeni odstopanje od ustavnega (14. člen Ustave RS) in civilizacijskega načela enakosti pred zakonom.

Ko gre namreč za zagotavljanje **vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja** drugih etničnih skupin in priseljencev, kamor se prišteva tudi **netradicionalno in nezgodovinsko živeče Rome v RS**, poudarjamo, da **uživajo vse pravice kot ostali državljani, poleg teh pa so deležni še posebnih ukrepov in pomoči na področju kulture in izobraževanja v smeri njihovega vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja**. Zanje veljajo določila vseh državnih aktov (tudi 61. in 62. člen Ustave RS), razen določil nekaj predpisov (enajst), ki opredeljujejo posebne pravice zgodovinsko oz. tradicionalno živečih Romov na z zakonom določenem območju dvajsetih občin. V tem kontekstu, v okviru pristojnosti določenih resornih državnih organov (npr. Ministrstva za kulturo RS, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve RS), **distinkcija med tradicionalnima nacionalnima manjšinama v RS in zgodovinsko poseljeno romsko etnično skupnostjo na eni in drugimi etničnimi skupinami in priseljenci, torej tudi netradicionalno živečimi (priseljenimi) Romi, v RS na drugi strani, sploh ne prihaja do izraza**.

Tako **Ministrstvo za kulturo RS** izvaja številne ukrepe za **priseljene Rome (ne glede na to, kje živijo!)** (na primer financiranje različnih kulturnih projektov in celo štipendija romskemu glasbeniku Brizaniju, ki sedaj deluje tudi kot vodja glasbenih delavnic, in že vrsto let podpira romske kulturne animatorje). **Enako velja pri socialnih pomočeh države, do katerih so upravičeni vsi, ki imajo v RS stalno prebivališče, ter pri sofinanciranju preventivnih**

---

¹ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 51/02).

razvojnih programov na področju socialnih zadev in družinske politike ter pri različnih oblikah programov zaposlovanja in usposabljanja.

Tako ima npr. Ministrstvo za kulturo RS že od leta 1992 vzpostavljen program podpore kulturno raznolikih projektov zelo različnih etničnih skupin in priseljencev. Mednje sodijo tudi številna društva in zveze pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije. Tako že vrsto let poteka dialog z vsemi manjšinskimi skupinami in ukrepi se nadgrajujejo in dopolnjujejo skladno s tako ugotovljenimi potrebami. Bogastvo projektov v različnih jezikih, ki jih je doslej financiralo Ministrstvo za kulturo RS, je dostopno na vpogled v INDOK in tudi že preko COBISS. Realne možnosti za kulturno raznolikost so se v letu 2005 relevantno povečale, ker je Vlada 100% povečala sredstva za kulturne programe različnih manjšinskih skupnosti, število predlaganih in odobrenih projektov se je tako relevantno povečalo.

2. Položaj Romov

2.1 Izobraževanje

Zaporedna št. 19

Razvrščanje otrok v skupine glede na dosežene ravni znanja ni izjemna rešitev, ki je bila sprejeta za primer OŠ Bršljin, temveč je ta rešitev že vgrajena v zakon, ki je bil sprejet 1996 in je splošne narave (torej velja za vse). Pomembno je, da rešitev (oblikovanja posebnih skupin glede na dosežene ravni znanja) ni trajna, temveč začasna (lahko samo nekaj tednov ali nekaj mesecev) - odvisno od napredka učencev. V tem času se nudi učencem dodatna pomoč. Trajnost razvrščanja v skupine glede na dosežene ravni znanja je po zakonu namreč dovoljena šele v zadnjem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

Zaporedna št. 22

Protest posameznih strokovnjakov je bil oblikovan, **preden** je bil objavljen uradni model reševanja nastale situacije. Protest je izražal predvsem skrb, da gre za oblikovanje stalnih skupin, kar pa bi pomenilo kršitev obstoječe zakonodaje.

Zaporedna št. 23

Za **pripravo strategije vključevanja Romov v vzgojo in izobraževanje** je pristojno ministrstvo decembra 2002 ustanovilo posebno **delovno skupino**. Vanjo so bili **vključeni strokovnjaki od predšolske vzgoje do izobraževanja odraslih in predstavniki Ministrstva RS za šolstvo in šport, Zveze Romov Slovenije in Zavoda RS za šolstvo**. Delovna skupina je pripravila strateški dokument z naslovom Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji, ki so ga maja oziroma junija 2004 sprejeli pristojni strokovni sveti.

Dokument predstavlja **podlago za nadaljnje ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja Romov in vsebuje analizo dosedanjega stanja in ukrepe ministrstva, pregled ključnih nerešenih problemov in predloge za njihovo reševanje** (npr. vključevanje romskih otrok v vrtce, odpravljanje predsodkov, stalno strokovno izobraževanje učiteljev itd.). V njem je zajeta vzgoja in izobraževanje Romov od predšolske vzgoje do izobraževanja odraslih.

Pri celotni pripravi strateškega dokumenta je sodelovala Zveza Romov Slovenije. Sodelovala bo tudi pri njegovi implementaciji.

Ministrstvo RS za šolstvo in šport se bo za reševanje vprašanj, ki presegajo problematiko izobraževanja, vendar pa na izobraževanje vplivajo, **povezalo z drugimi resornimi ministrstvi**.

Ministrstvo se bo pri konkretnih aktivnostih povezovalo **tudi z drugimi ustanovami** (Zavod RS za šolstvo, Center RS za poklicno izobraževanje, Andragoški center RS, Inštitut za varovanje zdravja, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Zavod za zaposlovanje RS, Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica Slovenije itd.).

Prav tako bo še naprej podpiralo raziskovalne in razvojne projekte, ki podpirajo ukrepe v skladu s to strategijo.

Od maja 2005 posebno delovno skupino za realizacijo Strategije vodi predsednik Zveze Romov Slovenije. Njena najpomembnejša naloga je priprava akcijskega programa za uresničevanje strategije. Program je bil sprejet na seji delovne skupine 26. 8. 2005 in s tem so bili operacionalizirani cilji Strategije.

Poudariti moramo, da so nekateri cilji dolgoročni in zato dokument predvideva pripravo akcijskih načrtov za posamezna področja.

Zaporedni št. 24 in 25

OŠ Bršljin je v preteklosti poskušala realizirati uspešnejše vključevanje učencev Romov z **oblikovanjem posebnih oddelkov**, nato z **izvajanjem različnih drugih oblik dela**, ki so temeljile predvsem na **zniževanju minimalnih standardov znanja in niso bile dovolj prilagojene za delo z romskimi učenci**. Zaradi tega so učenci Romi **zapuščali osnovno šolo z dokončanimi le nekaj razredi osnovne šole**. Še tisti, ki pa so uspešno končali osnovno šolo, s šolanjem niso mogli nadaljevati, saj niso obvladali minimalnih standardov znanj.

Cilj izvedbenega modela, ki je bil v šol. letu 2004/05 uveden v OŠ Bršljin, je **uspešna integracija vseh učencev v sistem vzgoje in izobraževanja**. Za izvedbo modela sta ministrstvo in lokalna skupnost šoli zagotovila **dodatne strokovne kadre, zaposlitev romskega pomočnika in dodatna materialna sredstva**. **Predlagani izvedbeni model torej predpostavlja zagotovitev pogojev za uspešno osvajanje standardov znanja vseh učencev** (zadostno znanje slovenskega jezika, da lahko sledijo pouku, specifične metode dela...).

Predlagani izvedbeni model se v šoli izvaja kot **poskus**, kar pomeni, da bo **Zavod za šolstvo tri leta redno spremljal in evalviral izvajanje organizacijskega in didaktičnega modela**. Iz poročil, posredovanih ministrstvu za šolstvo in šport, je razvidno, da je bilo opravljenih več izobraževanj učiteljev, da se model izvaja pod nadzorom projektne skupine, v kateri so predstavniki staršev romskih in neromskih učencev. Poleg navedene evalvacije je ministrstvo zagotovilo tudi sredstva za izvedbo evalvacije, ki jo je neodvisno od Zavoda za šolstvo izvajala Zveza Romov ob sodelovanju Fakultete za socialno delo.

Velja tudi poudariti, da je bila v času obiska komisarja šele imenovana skupina za pripravo akcijskega programa. Skupina, ki ji predseduje predsednik Zveze Romov, je v letu 2005 s podporo ministrstva za šolstvo in šport, pripravila vrsto taborov in seminarjev (tudi mednarodnega) ter izdelala osnutek učnega načrta za predmet Romska kultura.

Značilnosti predlaganega izvedbenega modela:

Ob začetku leta se ugotovi znanje učencev in se jim tudi z možnostjo učenja v posebnih skupinah zagotovi dodatni pouk iz slovenskega jezika ali pa dodatni pouk iz predmetov, kjer imajo največje primanjkljaje v znanju. **Ko doseže minimalne standarde znanja, se**

učenec vključi nazaj k pouku predmeta, kjer je imel težave (in je bil zato nekaj časa vključen v posebno skupino...).

Predlagan izvedbeni model:

- je **začasen**,
- **se bo izvajal ob stalnem spremljanju in evalviranju**. Ustanovljena je bila projektna skupina, v kateri sodelujejo predstavniki staršev romskih in neromskih otrok, učitelji, vodstvo šole, lokalna skupnost,
- temelji na **ohranjanju oddelkov** in oblikovanju **učnih skupin** ter **fleksibilni** organizaciji pouka.

Predlagani izvedbeni model upošteva izkušnje uspešne inkluzije romskih učencev na območju Prekmurja. Podobne oblike izvajanja kurikula so bile preizkušene že v Prekmurju, kot ustrezne pa jih je priporočila tudi vlada v programu ukrepov za pomoč Romov v Republiki Sloveniji, ki je bil sprejet 1995.

Poudariti velja, da so bili na Dolenjskem še do leta 2003 učenci Romi v glavnem vključeni v t.i. posebne oddelke. Šele v šolskem letu 2003/04 je bila taka oblika vključevanja učencev Romov prepovedana. Romski starši so se zato upravičeno bali, da bo nova organizacijska oblika pomenila ponovno uvajanje posebnih oddelkov za njihove otroke. Prav zato jim je minister osebno v mesecu aprilu 2005 predstavil naveden model, s katerim so se romski starši strinjali.

Po zadnjih podatkih se je položaj na omenjeni šoli izboljšal, saj šola beleži rednejši obisk romskih otrok ter intenzivnejše sodelovanje z njihovimi starši.

2.2 Zaposlovanje in stanovanjske razmere

Zaporedna št. 28

Sprejeti so bili programi zaposlovanja Romov v obdobju 2003 - 2006, ki vključujejo v tem odstavku našteje ukrepe. Izvaja se tudi **nacionalni program javnih del "Socializacija in integracija Romov v lokalno skupnost"**, katerega naročnik je Zavod za zaposlovanje, izvajalci pa centri za socialno delo: Krško, Brežice, Metlika, Trebnje, Grosuplje, Ribnica in Kočevje.

V letu 2005 je v Republiki Sloveniji potekalo 36 programov javnih del, ki so bili namenjeni Romom. V programe je bilo vključenih 111 brezposelnih oseb, od tega 77 Romov oziroma 69% od vseh vključenih. Za sofinanciranje izvajanja programov javnih del je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) namenilo 95.202.082,15 SIT.

Na nacionalnem nivoju je v letu 2005 potekal nacionalni program javnih del »Socializacija in integracija Romov v lokalno skupnost«, v katerega je bilo vključenih 7 brezposelnih oseb. MDDSZ je izvajanje programa sofinanciralo v višini 11.194.482,00 SIT.

V območnih službah Zavoda RS za zaposlovanje Novo mesto, Sevnica, Maribor in Murska Sobota se je v letu 2005 izvajalo 35 lokalnih programov javnih del, v katere so bile vključene 104 brezposelne osebe, od tega 77 Romov. Izvajanje lokalnih programov javnih del je ministrstvo sofinanciralo v višini 84.007.600,15 SIT.

V okviru Programa Pobude Skupnosti EQUAL v Sloveniji financira MDDSZ dve razvojni partnerstvi (RP), katerih aktivnosti so namenjene pripadnikom romske skupnosti v Republiki Sloveniji – razvojno partnerstvo Romski zaposlitveni center, katerega koordinator je Občina Škocjan, ter razvojno partnerstvo Romski izobraževalno informativni center, katerega

koordinator je RRA Mura. Iz proračuna Republike Slovenije je bilo za leto 2005 prvemu RP izplačanih 2.599.343,54 SIT, drugemu pa 3.421.433,61 SIT oziroma skupaj 6.020.777,15 SIT. V letu 2006 je načrtovanih 35.756.423,77 SIT in 29.016.848,70 SIT, torej skupaj 64.773.272,47 SIT, v letu 2007 pa 30.512.096,27 SIT oziroma 24.761.002,01 SIT, torej skupaj 55.273.098,28 SIT proračunskih sredstev. Projekta sta sofinancirana iz sredstev EU (75%) ter iz nacionalnih sredstev (25%). Projekta se bosta zaključila 28. 10. 2007.

Cilji Romskega zaposlitvenega centra so:

- analiza sedanjega stanja in ukrepov na področju vzgoje in izobraževanja Romov
- analiza izobrazbene strukture potencialnih delovno aktivnih Romov
- razvoj programov za spodbujanje in motiviranje Romov za izobraževanje in usposabljanje
- izdelava strategije izobraževanja
- ugotovitev poklicnih želja in možnosti Romov za zaposlitev
- nabor poklicev in primernih del za Rome
- informiranost Romov o možnostih izobraževanja, usposabljanja in zaposlitve
- nabor obstoječih ustreznih oblik usposabljanja za Rome, predlogi novih oblik usposabljanj
- konkretni predlogi za programe usposabljanja ter oblikovanje in izvajanje le-teh
- programi dodatnega usposabljanja za osebe, ki delajo z Romi (izobraževalci, svetovalci, delodajalci)
- motiviranje in ugotovitev potreb med delodajalci po romski delovni sili
- vzpostavitev delovanja javnega zavoda Romski zaposlitveni center
- vzpostavitev baze podatkov Romskih iskalcev zaposlitve in potencialnih delodajalcev
- izmenjava izkušenj, informacij, primerov dobrih praks (tudi na transnacionalni ravni)
- izdelava predlogov (pobud) za spremembo oziroma dopolnitev delovnopravne zakonodaje.

Cilja Romskega izobraževalno informativnega centra sta:

- izboljšanje splošnega položaja Romov (izobrazba, zaposlovanje, samopodoba)
- vzpostavitev nacionalne poklicne kvalifikacije »Romski mentor« in zagotovitev delovanja Romskih mentorjev v okviru Romskega izobraževalno informativnega centra

Zaporedne št. 30, 31, 32

Na podlagi pridobljenih podatkov od občin je ugotovljeno, da je v Sloveniji v 25 občinah 90 romskih naselij. Največje romsko naselje je KS Pušča v Mestni občini Murska Sobota (približno 850 prebivalcev), najmanjše pa Pince v občini Lendava z dvema prebivalcema.

Še vedno živi večina Romov v naseljih, ki so izolirana od ostalega prebivalstva ali na robu naseljenih območij v razmerah pod minimalnimi bivalnimi standardi. Podatki kažejo, da 39 % Romov živi v zidanih stanovanjskih hišah, od katerih jih je polovica zgrajenih brez potrebnih dovoljenj, samo 12 % jih živi v stanovanjih. Preostali živijo v zasilnih bivališčih – v barakah, kontejnerjih, prikolicah in podobno.

Le manjši del Romov živi skupaj z večinskimi prebivalstvom (večinoma v Prekmurju), ki so dosegli zadovoljivo stopnjo socializacije in se vključili v okolje in družbo.

Osnovni pogoj za uspešno vključevanje Romov v družbeno življenje (izobraževanje, zaposlovanje,...) so urejene, **dostojne bivalne razmere**. V tej smeri se zadnje čase izvaja veliko aktivnosti.

Sofinanciranje urejanja romskih naselij s strani Republike Slovenije:

- *Ministrstvo za gospodarstvo je v letu 2002 objavilo javni razpis – sredstva za urejanje osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih, na katerega so se lahko prijavile občine z romskim prebivalstvom. Na podlagi tega razpisa se je v letih 2002, 2003 in 2004 devetim občinam (Dobrovnik, Kuzma, Tišina, Murska Sobota, Lendava, Turnišče, Črenšovci, Semič in Črnomelj) z romskim prebivalstvom razdelilo 142.200.000 SIT (cca. 592.000 €).*
- **Javni sklad RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja je v septembru 2004 objavil »Javni razpis za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih«, v vrednosti 100 mio SIT (416.000 €).** Sredstva so se razdelila med štiri občine (Trebnje, Krško, Kuzma, Rogašovci).
- **Julija 2005** je Vlada RS sprejela **Izvedbeni program pomoči** občinam pri urejanju najnujnejše **komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letu 2005**. Na tej podlagi bo v letu 2005 občinam predvidoma razdeljenih **306.158.513 SIT (1.275.000 €)** (od tega 150.000.000 SIT iz proračuna za leto 2005 in razlika iz sredstev proračuna za leto 2006) za dokončanje projektov, prijavljenih na razpis v septembru 2004.
- Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko bo vsako leto objavila nov poziv za prijavo projektov v **vsakoletni izvedbeni program** pomoči občinam pri urejanju najnujnejše osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih. Občine z zgodovinsko poseljenim romskim prebivalstvom imajo tako možnost, da s sredstvi države postopno uredijo razmere v romskih naseljih in s tem zagotovijo Romom dostojne življenjske pogoje, ki so osnova za pozitivne rezultate na vseh ostalih področjih (izobraževanje, zaposlovanje, socializacija, ...).

Razpis stanovanjskega sklada RS:

Občine z romskim prebivalstvom so se lahko prijavile tudi na **»Program spodbujanja zagotavljanja neprofitnih najemnih stanovanj v občinah za leto 2005«**, ki ga je Stanovanjski sklad RS objavil oktobra 2004 in s pomočjo katerega je občina lahko pridobila **do 75 % sredstev za zagotovitev neprofitnih najemnih stanovanj** in na ta način učinkovito reševala tudi stanovanjski problem Romov v občini.

Splošna slika **brezposelnosti Romov** kaže na koncentracijo Romov na nekaj področij, predvsem Prekmurja in Dolenjske, kar predstavlja tudi regionalni problem. Število registrirano brezposelnih Romov se z leti zvišuje. Po informacijah območnih služb in uradov za delo, kjer so prijavljeni brezposelni Romi, imajo nekateri delodajalci dejansko odklonilen odnos do Romov. Kljub temu ugotavljamo, da je glavni vzrok visoke brezposelnosti Romov prav njihova izredno nizka izobrazbena struktura. Kot primer naj navedemo, da ima na Dolenjskem poklicno izobrazbo (II. stopnja) samo 1,5%, IV. stopnjo pa 0,3% registrirano brezposelnih Romov. S tako izobrazbeno strukturo so možnosti pridobitve ali ohranitve zaposlitve relativno majhne.

Na **Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve RS in Zavodih za zaposlovanje že vrsto let kreirajo in izvajajo posebne programe aktivne politike zaposlovanja (APZ) za brezposelne Rome**. Nameni posebnih programov so socialna vključenost, priprava na zaposlitev, ki vključuje tudi usposabljanje in izobraževanje ter (neposredna) zaposlitev. Programi so vsebinsko prilagojeni potrebam skupin. Naj omenimo nekatere programe:

- **Program socialne vključenosti,**
- **Posebni programi za zaposlitev,**
- **Posebni programi za izobraževanje,**

- **Program zaposlovanja Romov itd.**

Na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve RS so v preteklih letih opredelili tudi posebne ukrepe, projekte in programe, namenjene zaposlovanju Romov:

- **Enakost možnosti zaposlovanja za Rome – naš skupni izziv,**
- **Subvencioniranje zaposlitev: Program tisoč novih možnosti,**
- **Programi javnih del.**

Ob pripravljenosti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve RS, da se napravijo novi koraki najprej na področju zaposlovanja brezposelnih Romov v Sloveniji, je bila na sestanku med Zvezo Romov Slovenije in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve RS 7.8.2003 podana iniciativa pod naslovom »**Treba je rešiti romsko problematiko na področju brezposelnosti**«. Sprejet je bil sklep, da bo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS v sodelovanju z Zvezo Romov Slovenije izvajalo zaposlitvene programe za odpiranje novih delovnih mest ter dajalo podporo Zvezi Romov Slovenije za to področje pri ostalih ministrstvih.

V skladu s sprejetim Vladnim programom ukrepov za pomoč Romom z dne 30. 11. 1995, Sklepi Vlade RS z dne 1. 7. 1999 in Sklepi Vlade RS z dne 7. 10. 2004 je ureditev zaposlitvenih možnosti oziroma ureditev rednih delovnih mest na sedežu Zveze Romov Slovenije v Murski Soboti in Novem mestu v nacionalnem interesu ter je nujno potrebna za nadaljnje delovanje Zveze in njenih prizadevanj.

Na MDDSZ se v okviru letnega programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju: program) vključujejo v posamezne aktivnosti/podaktivnosti ciljne skupine brezposelnih oseb. Za izvedbo programa se zagotavljajo sredstva iz proračunskih postavk integralnega dela proračuna, sredstev Evropskega socialnega sklada in sredstev za Pobudo skupnosti EQUAL. V okviru ciljnih skupin oseb in proračunskih postavk na MDDSZ ne vodijo ločene evidence števila vključenih oseb iz posameznih narodnih skupnosti in ne obsega sredstev v okviru posameznih proračunskih postavk za te namene. Spremljajo pa število vključenih brezposelnih predstavnikov romske skupnosti v programe javnih del ter število javnih del, ki so namenjeni Romom. Obsega sredstev za sofinanciranje programov javnih del in število vključenih oseb iz romske skupnosti za leti 2006 in 2007 ni mogoče opredeliti, saj se programi javnih del izbirajo na podlagi letnega javnega razpisa.

V sodelovanju z lokalnimi skupnostmi bo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve RS v prihodnje omogočilo razširitev programa javnih del za Rome, in sicer predvsem na področjih **urejanja okolja tako v romskih naseljih** kot tudi širše v lokalnih skupnostih ter na **nudnje učne pomoči romskim otrokom med šolanjem**. S tem bo omogočeno 50 novih vključitev v te programe. Namen programov je povečanje zaposlitvenih možnosti Romov v lokalnem okolju. Pri oblikovanju teh programov bo **aktivno sodeloval tudi Zavod RS za zaposlovanje** in ob tem upošteval izkušnje iz preteklih let.

Skupaj z uradi za delo in lokalnimi skupnostmi centri za socialno delo sodelujejo tudi pri izvajanju različnih lokalnih programov za Rome.

Na področju socialnega varstva je MDDSZ v letu 2005 sofinanciralo programe romske etnične skupnosti v višini 1,5 mio SIT, in sicer programe:

- A-help, Zavod za svetovanje na področju zdravstvenega in socialnega varstva, Portorož, program: C- ROM (Romi), v višini 120.000,00 SIT;
- Društvo Mozaik, Šmarje – Sap, program: Barvice - Dejavnosti z Romi na Koželjevi ulici v Ljubljani, v višini 300.000,00 SIT;
- Škofijska Karitas Maribor, program: Pomoč otrokom Romov in njihova socializacija, v višini 120.000,00 SIT;

- Območno združenje Rdečega Križa Ribnica, program: Socializacija Romov, v višini 200.000,00 SIT;
- Območno združenje Rdečega Križa Kočevje, program: Pomoč Romom, v višini 160.000,00 SIT in
- Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela Ljubljana, Terne Roma, 621.507,00 SIT.

V okviru razpisov za sofinanciranje programov v podporo družini pa je MDDSZ v letu 2005 sofinanciralo programe za Rome v višini 3,5 mio SIT. Višina sredstev in naziv programa so razvidni iz pregleda:

<u>Institucija</u>	<u>Naziv programa</u>	<u>Sredstva</u>
Društvo zaveznikov mehkega pristanka	Svetovalno delo z romskimi starši	224.209
Pomurski zavod za izobraževanje in kulturo	Dnevni center za izobraževanje romskih staršev in otrok	1.014.667
Društvo za razvijanje prostovoljnega dela		1.183.778
CSD Krško	Učenje za sobivanje	179.801
Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj	Izboljšajmo kakovost življenja romskih družin	432.925
Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj	Usposabljanje za uspešno starševstvo	489.206
Razvojno izobraževalni center Novo Mesto	Igrajmo in učimo se skupaj	771.651

MDDSZ tudi dodatno motivira delodajalce za zaposlovanje dolgotrajno brezposelnih oseb. Na podlagi 36.a člena Zakona o socialnem varstvu je namreč delodajalec, ki za nedoločen čas zaposli dolgotrajno brezposelnega delavca, ki je v zadnjih treh letih denarno socialno pomoč prejemal najmanj 24 mesecev, upravičen do subvencije za zaposlitev (v letu 2005 najmanj 1,5 milijonov SIT (cca. 6.250 €) po osebi, oziroma 1,8 milijona SIT (7.500 €) po osebi pri invalidih). O pravici do subvencije odloča Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje v soglasju s pristojnim centrom za socialno delo. ZRSZ spremlja izvajanje pogodbenih obveznosti in v primeru kršitev ustrezno ukrepa – če delodajalec prekine pogodbeno razmerje prej kot v dveh letih od dneva zaposlitve, je dolžan povrniti celoten znesek subvencije, kadar pa so razlogi za prenehanje na strani delojemalca, se primeri rešujejo z nadomestno zaposlitvijo. Vendar podatki kažejo, da se je v letu 2004 na ta način zaposlilo le 30 prejemnikov denarne socialne pomoči od načrtovanih 300, tako da je med spremembami zakona, ki je trenutno v parlamentarni proceduri tudi sprememba tega ukrepa. Izkazalo se je namreč, da je ukrep nekoliko preveč tog oziroma premalo fleksibilen.

Na področju antidiskriminacijskih ukrepov je Urad Vlade RS za enake možnosti, z namenom usklajevanja slovenske zakonodaje z evropskim pravnim redom, pripravil besedilo predloga Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, ki je bil sprejet v Državnem zboru RS ter vključuje potrebne antidiskriminacijske ukrepe, v skladu z direktivami Evropske unije.

Vlada RS je na 93. redni seji **7. 10. 2004**, ob obravnavi obsežnega »**Poročila o položaju Romov v Republiki Sloveniji**«, ki ga je ob sodelovanju pristojnih resornih organov pripravil Urad za narodnosti, ponovno sprejela **deset sklepov**, v smeri hitrejšega reševanja romske tematike. V skladu s sklepi je **Vlada RS zadalžila ministrstva in vladne službe, da v okviru svojih pristojnosti dosledno vključujejo reševanje tematike Romov v svoje programe, pripravijo akcijske načrte za njihovo uresničevanje ter druge programe in ukrepe, tudi finančne, kot pomoč občinam, kjer avtohtono živi romska skupnost. Področja bivalnih**

razmer, izobraževanja in zaposlovanja Romov morajo biti v okviru državnih sredstev deležna posebne pozornosti in pomoči, za kar so posebej zadolžena ministrstva in vladne službe. Navedeno se v precejšnji meri tudi izvaja.

K napredku na tem področju bo zagotovo pripomogel tudi **temeljni romski zakon**, ki je trenutno v fazi priprave in bo urejal romsko tematiko poleg obstoječe področne zakonodaje.

3. Nediskriminacija

Zaporedna št. 38

Vlada RS se zaveda problema neurejenega pravnega položaja istospolno usmerjenih oseb. V ta namen je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v decembru 2004 začelo s pripravo Zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti, ki ureja pravni položaj istospolnih skupnosti ter istospolnim parom na ta način odpira možnost, da uveljavljajo svoje pravice in izpolnjujejo dolžnosti do drugega partnerja. Na podlagi registracije skupnosti imata partnerja pravico do preživljanja in preživnine, pravico do pridobivanja skupnega premoženja in urejanja premoženjskih razmerij v okviru skupnosti, pravico do stanovanjskega varstva, pravico do dedovanja na deležu skupnega premoženja po umrlem partnerju in pravico do pridobivanja informacij o zdravstvenem stanju obolelega partnerja ter do obiskov v zdravstvenih ustanovah.

Zakon o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti je Državni zbor sprejel 22. junija 2005, objavljen je bil v Uradnem listu RS, št. 65/2005. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve skupaj z Ministrstvom za notranje zadeve in Ministrstvom za javno upravo pripravlja izvršilni predpis na podlagi 38. člena navedenega zakona, s katerim bo med drugim natančno predpisan način vodenja registra, potrebne listine za registracijo, pogoje, ki jih mora izpolnjevati uradna oseba ter minimalni standardi za uradne prostore in njihovo opremljenost. Zakon se bo začel izvajati oziroma uporabljati po vzpostavitvi registra, t. j. najkasneje do 23.7.2006.

4. Položaj oseb, izbrisanih iz registra stalnega prebivališča

Zaporedna št. 52

Ministrstvo za notranje zadeve je že avgusta 2005 pripravilo izhodišča za oblikovanje ustrezne pravne podlage, ki bi dokončno uredila položaj oseb, ki jim je prenehala prijava stalnega prebivališča, ko so za njih začele veljati določbe Zakona o tujcih (t.i. »izbrisani«). Na osnovi pripravljenega gradiva je Ministrstvo za notranje zadeve k sodelovanju povabilo pravne strokovnjake s področja upravnega, ustavnega in odškodninskega prava.

Decembra 2005 je Ministrstvo za notranje zadeve poslalo v obravnavo Vladi Republike Slovenije predlog ustavnega zakona o dopolnitvi Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Vlada Republike Slovenije je na 53. redni seji dne 14.12.2005 sprejela sklep, s katerim je odložila obravnavo omenjenega predloga ustavnega zakona in naložila Ministrstvu za notranje zadeve, da predlog še dodatno uskladi.

Predlog ustavnega zakona ureja izdajo dovoljenja za stalno prebivanje za tiste državljane drugih držav naslednic nekdanje SFRJ, ki še nimajo dovoljenja za stalno prebivanje v

Republiki Sloveniji. Ureja tudi možnost pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje za mladoletne osebe, ki od rojstva živijo v Republiki Sloveniji ter pogoje, pod katerimi se lahko dovoljenje za stalno prebivanje državljanom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ izda z veljavnostjo tudi za nazaj.

Predlog ustavnega zakona ureja tudi institut »dejanskega neprekinjenega življenja«, na pomanjkljivosti katerega je opozorilo Ustavno sodišče Republike Slovenije, kakor tudi izjeme, ki tujcem, kljub dejanski odsotnosti iz Republike Slovenije, omogočajo pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje. Slednje je prevedeno zlasti v primerih odsotnosti iz države kot posledice ukrepov, ki so izvirali iz neurejenega tujskega statusa.

Navedeni predlog ustavnega zakona ureja tudi pravico do odškodnine v primerih, ko je upravičencu nastala škoda zaradi protipravnega ravnanja uradne osebe ali organa.

6. Pravosodni sistem

Zaporedna št. 65

Ministrstvo za pravosodje je pripravilo, Vlada Republike Slovenije pa dne 6.4.2006 sprejela predlog Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja in ga posredovala v obravnavo po nujnem postopku v Državni zbor Republike Slovenije. Predlog zakona ureja določena pospešitvena sredstva za rešitev zadeve, ki se predolgo obravnava na sodišču, namreč, da lahko na zahtevo stranke sodnega postopka predsednik sodišča ali predsednik nadrejenega sodišča sodniku, ki zadevo predolgo rešuje, odredi, da naj se zadeva prednostno rešuje oziroma mu določi rok za opravo določenih postopkovnih dejanj. Predlog zakona določa tudi pravično zadoščenje stranki, v katere zadevi naj bi prišlo do kršitve pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (prvi odstavek 23. člena Ustave Republike Slovenije) oziroma pravice do sojenja v razumnem roku (prvi odstavek 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah), predvsem v obliki izplačila denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo. Navedeni predlog zakona pa ne pomeni neposrednega odpravljanja sodnih zaostankov, temveč zagotovitev učinkovitega pravnega sredstva stranki sodnega postopka, katere pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja naj bi bila kršena.

9. Položaj prosilcev za azil in beguncev

Zaporedna št. 79

Republika Slovenija na področju integracije beguncem zagotavlja pravico do nastanitve v nastanitvenih kapacitetah Ministrstva za notranje zadeve oziroma denarnega nadomestila za zasebno nastanitev, socialnega varstva (začasna denarna pomoč Ministrstva za notranje zadeve oziroma denarna socialna pomoč Centrov za socialno delo), zdravstvenega varstva v obsegu osnovnega in dodatnega zdravstvenega zavarovanja (enako kot slovenski državljani),

šolanja in izobraževanja, zaposlovanja in dela ter brezplačne pravne pomoči. Integracija se izvaja na podlagi leta 2004 sprejete Uredbe o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji, v skladu s katero se pripravi osebni integracijski načrt, t.j. dogovor med beguncem in Ministrstvom za notranje zadeve, glede učenja slovenskega jezika, spoznavanja kulture, zgodovine in ustavne ureditve Republike Slovenije, izobraževanja, možnosti za zaposlitev in delo, možnosti nastanitve, možnosti aktivne vključitve v lokalno skupnost in podobno. Omenjeni načrt se pripravi za obdobje enega leta, sama pomoč pri integraciji pa se izvaja v obdobju treh let od pridobitve statusa begunca. Ker na podlagi dosedanjih izkušenj ugotavljamo, da se begunci srečujejo z največjimi težavami na področju nastanitve v glavnem mestu, namerava Ministrstvo za notranje zadeve vzpostaviti integracijsko hišo, in sicer najprej v Ljubljani, kasneje pa tudi v Celju in Mariboru, ki bo nudila možnost začasne nastanitve za begunce ter v kateri bi se izvajali tudi nekateri integracijski ukrepi.

V zvezi z očitki predstavnikov nevladnih organizacij glede nezainteresiranosti organov oblasti za sodelovanje z njimi na področju integracije beguncev želimo poudariti, da predstavniki Ministrstva za notranje zadeve zelo pogosto sodelujejo s predstavniki nevladnih in migrantskih organizacij pri izvajanju integracijskih ukrepov. Nevladne organizacije so sodelovale že pri izvajanju integracijskih ukrepov za osebe, ki so dovoljenje za stalno prebivanje pridobile na podlagi Zakona o dopolnitvah zakona o začasnem zatočišču ter izvajale integracijske programe na podlagi dveh razpisov Ministrstva za notranje zadeve oziroma takratnega Urada Vlade Republike Slovenije za priseljevanje in begunce, za katere so prejele tudi ustrezna finančna sredstva.

Na podlagi javnega razpisa za sofinanciranje programov pomoči pri integraciji beguncev in tujcev v Republiki Sloveniji za l. 2003 je takratni Urad za priseljevanje in begunce devetim izbranim nevladnim organizacijam za izvajanje osemnajstih integracijskih programov namenil 43,4 mio SIT iz lastnih sredstev.

Januarja 2005 je Ministrstvo za notranje zadeve objavilo javni razpis za sofinanciranje programov pomoči pri nastanitvi, oskrbi in integraciji prosilcev za azil in integraciji beguncev v Republiki Sloveniji v letu 2005, sofinanciranega iz sredstev Evropskega sklada za begunce in lastnih sredstev ministrstva. Skupna vrednost razpisanih sredstev je bila 24,8 mio SIT, na razpisu pa je bilo izbranih 12 programov štirih različnih nepridobitnih organizacij, in sicer 5 s področja nastanitve, oskrbe in integracije prosilcev za azil ter 7 s področja integracije beguncev, v skupni vrednosti 16,9 mio sit.

Ministrstvo je novembra 2005 objavilo nov javni razpis za sofinanciranje programov pomoči pri nastanitvi in oskrbi prosilcev za azil ter integraciji beguncev v Republiki Sloveniji v letu 2006, sofinanciranega iz sredstev Evropskega sklada za begunce in lastnih sredstev ministrstva, skupna vrednost razpisanih sredstev pa je znašala 41,9 mio SIT. Na razpisu je bilo zaradi slabo pripravljenih ponudb od 21 izbranih le šest programov štirih različnih nevladnih organizacij, in sicer trije s področja nastanitve in oskrbe prosilcev za azil ter trije s področja integracije beguncev, v skupni vrednosti okoli 20 mio sit. V aprilu 2006 bomo zato razpis ponovili ter razpisali še nekatere programe, kot na primer pravno svetovanje prosilcem za azil.

Glede na navedeno menimo, da so očitki o nezainteresiranosti organov oblasti za sodelovanje z nevladnimi organizacijami na področju integracije beguncev neutemeljeni ter da sodelovanje poteka korektno in v skladu s potrebami na tem področju.

Zaporedna št. 80

Zdravstvene storitve za prosilce za azil opredeljuje novela Zakona o azilu iz leta 2006 (46. člen) in sicer obsegajo nujno medicinsko pomoč in nujni reševalni prevoz, pravico do nujne zobozdravstvene pomoči in pravico do nujnega zdravljenja ter zdravstvenega varstva žensk. V kolikor se pojavi primer potrebe po določeni zdravstveni storitvi, se vsak primer obravnava individualno in v sodelovanju med MNZ in Ministrstvom za zdravje, ki zagotovi ustrezen zdravstveni tretma. Omenjeni obseg pravic prosilcev za azil je večji od obsega nujne medicinske pomoči, ki pripada tujcem s stalnim prebivanjem v Sloveniji.

V zvezi s šolanjem in izobraževanjem pa so organi oblasti priznali, da obstajajo zakonske omejitve, ki so sicer v skladu z mednarodnimi standardi. Vendar pa kljub temu zainteresirani prosilci dobijo možnost za izobraževanje tudi na stopnji višji od osnovne na podlagi sodelovanja z ministrstvom za šolstvo in ob upoštevanju vsakega posameznega primera.

Obstoječa zakonska in podzakonska ureditev v Republiki Sloveniji sta v skladu z minimalni standardi Evropske unije na tem področju, pri čemer pristojni organi v konkretnih primerih pogosto zagotavljajo višji nivo posameznih pravic prosilcem za azil kot je določeno v predpisih.

11. Ustanove za osebe s posebnimi potrebami

Zaporedna št. 95

V letu 2005 je Ministrstvo za kulturo začelo izvajati posebne storitve, s pomočjo katerih naj bi izvajalo ukrepe, ki bi omogočili boljše možnosti invalidov kot oviranih skupin in otrok kot ranljive skupine za sodelovanje v kulturnem življenju. Začeli so z nizom sistematičnih analiz dostopnosti kulture za omenjene skupine na različnih kulturnih področjih (npr. knjižničarstvo, glasba, varstvo kulturne dediščine ipd.), na podlagi katerih bodo v dialogu z omenjenimi skupinami izoblikovali ustrezne ukrepe.

PRILOGA I

URAD KOMISARJA ZA ČLOVEKOVE
PRAVICE

Strasbourg, 29. marec 2006

CommDH(2006)8 prov Izvirnik

POROČILO O
SPREMLJANJU
NAPREDKA SLOVENIJE
(2003–2005)

OCENA NAPREDKA V IZVAJANJU
PRIPOROČIL KOMISARJA SVETA
EVROPE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

V obravnavo Odboru ministrov in Parlamentarni
skupščini

KAZALO

UVOD	16
1. VARSTVO MANJŠIN	16
2. POLOŽAJ ROMOV	18
2.1. Izobraževanje	18
2.2. Zaposlovanje in nastanitev	20
3. NEDISKRIMINACIJA	21
4. PRAVNI STATUS OSEB, IZBRISANIH S SEZNAMA STALNEGA PREBIVALSTVA	23
5. VPRAŠANJA V ZVEZI Z DENACIONALIZIRANIM PREMOŽENJEM - POLOŽAJ NAJEMNIKOV	25
6. PRAVOSODNI SISTEM	26
7. POLICIJA	27
8. NAMESTITEV OSEB V CENTRE ZA TUJCE	29
9. POLOŽAJ PROSILCEV ZA AZIL IN BEGUNCEV	29
10. TRGOVINA Z LJUDMI	30
11. USTANOVE ZA OSEBE S POSEBNIMI POTREBAMI	32
12. PRAVICE IZ DELOVNEGA RAZMERJA	33

Uvod

1. Na povabilo vlade je komisar za človekove pravice maja 2003 obiskal Slovenijo. Komisar se želi ponovno zahvaliti Vladi Republike Slovenije za sodelovanje med svojim obiskom in obiskom za spremljanje napredka članov urada² od 17. do 20. maja 2005. Komisar je v svojem prvem poročilu³ izrazil zaskrbljenost nad zakonodajo in prakso v Sloveniji, ki se nanaša na človekove pravice, ter dal priporočila, da bi slovenskim organom oblasti pomagal pri odpravljanju pomanjkljivosti.
2. Namen poročila za spremljanje napredka je proučiti načine, na katere so slovenski organi oblasti uresničevali priporočila, ki jih je komisar dal leta 2003. Poročilo sledi vrstnemu redu glavnih priporočil in se načeloma ne ukvarja z vprašanji, ki jih priporočila prvega poročila ne vključujejo.
3. Poročilo je zasnovano na informacijah, zbranih med obiskom za spremljanje napredka⁴, pisnih prispevkih slovenskih organov oblasti⁵, poročilih izvedencev za človekove pravice, lokalnih in mednarodnih nevladnih organizacij ter medvladnih organizacij in drugih javnih virov.
4. Člani komisarjevega urada se zahvaljujejo za pomoč in razumevanje vseh, s katerimi so se srečali med svojim obiskom.

1. Varstvo manjšin

5. Komisar je v svojem poročilu priporočil, da se okrepi režim varstva manjšin predvsem tako, da se ponovno prouči koncept avtohtonih (»prvotnih«) in neavtohtonih (»novih«)⁶ manjšin in da začne Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin veljati za skupine ljudi, ki izhajajo iz drugih delov nekdanje Jugoslavije.
6. Komisarju se zdi pomembno, da Vlada Republike Slovenije ukrepa in zmanjša razlike v stopnji varstva romske skupnosti, ki izhaja iz obravnavanja romske skupnosti kot avtohtone ali neavtohtone, saj pojma nista pravno opredeljena. Skrbi ga, da raba teh pojmov povzroča pravno in praktično negotovost ter tvega samovoljno izključitev, saj

---

² Gospa Sirpa Rautio in gospod Ignacio Perez.

³ Poročilo g. Alvara Gil-Roblesa, komisarja za človekove pravice, CommDH(2003)11, z dne 15. oktobra 2003, ob njegovem obisku v Sloveniji od 11. do 14. maja 2003, za Odbor ministrov in Parlamentarno skupščino. Poročilo je bilo 15. oktobra 2003 predstavljeno Odboru ministrov; nahaja se tudi na komisarjevi spletni strani www.commissioner.coe.int.

⁴ Obisk za spremljanje napredka je vključeval srečanje s slovenskimi varuhom človekovih pravic, poslanci državnega zbora, županjo Ljubljane, predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve, notranje zadeve, pravosodje, kulturo, delo, družino in socialne zadeve, šolstvo in šport, Urada Generalnega direktorja policije, vladnega Urada za narodnosti, vladnega Urada za invalidne in bolnike ter predsednikom Okrožnega sodišča v Ljubljani in predsednikom Ustavnega sodišča Republike Slovenije. V Novem mestu so potekala srečanja z občinskimi in šolskimi organi, učitelji, predstavniki romske skupnosti ter predstavniki staršev neromskih otrok.

⁵ 24. marca 2004 je Vlada Republike Slovenije Komisarju za človekove pravice na podlagi njegovega poročila predložila svoje pripombe. Pripombe so se dodale prvemu poročilu; pri pripravah na obisk za spremljanje napredka in sestavi tega poročila so se upoštevale informacije, ki jih je posredovala vlada.

⁶ V svojih pripombah je Vlada Republike Slovenije komisarju obrazložila pojem »avtohton«. Kot je zapisano v pripombah, je izraz uporabljen v 5. in 64. členu Ustave Republike Slovenije. O avtohtonem značaju ali zgodovinski poseljenosti skupnosti se običajno govori, če je ta skupnost na območju živela vsaj dve generaciji.

tudi oseba, ki ima slovensko državljanstvo in katere predniki že vrsto let prebivajo v Sloveniji, se ne šteje nujno za avtohtono.

7. Glede oseb iz drugih delov nekdanje Jugoslavije je komisar z zaskrbljenostjo opazil, da v Sloveniji niso priznane kot manjšina, kar povzroča velike težave pri ohranjanju njihovega jezika, vere, kulture in identitete.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

8. Med obiskom za spremljanje napredka so organi oblasti komisarjev urad obvestili, da ni predviden noben načrt, s katerim bi spremenili trenutni režim varstva manjšin. To stališče je razvidno tudi iz poročila, ki ga je Vlada Republike Slovenije predložila Svetu Evrope 2. julija 2004 skladno s 25. členom Okvirne konvencije Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin.⁷ V poročilu so navedene podrobne informacije o ustavnem in zakonodajnem okviru za varstvo manjšin v Sloveniji ter številni ukrepi za izvajanje Okvirne konvencije. Poročilo pa ne navaja informacij o resničnem položaju manjšin in vplivu sprejetih ukrepov.
9. Položaj manjšin v Sloveniji trenutno natančno pregleduje strokovni nadzorni organ Sveta Evrope, zato to poročilo ne bo skušalo zajeti vseh vidikov varstva manjšin. Nekaterim vprašanjem, kot je na primer položaj Romov, so se posvetili med obiskom za spremljanje napredka in bodo obravnavana še podrobneje.
10. Pravni status Romov⁸ od komisarjevega poročila ostaja nespremenjen. V skladu z ustavo so Romi etnična skupnost in ne narodna manjšina ter za njih ne velja enaka stopnja varstva manjšin kot za madžarsko in italijansko narodno skupnost, čeprav so Romi vključeni v Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin. Razlika v stopnji varstva, ki izhaja iz obravnavanja Romov kot avtohtonih ali neavtohtonih, še vedno velja.
11. Na podlagi 65. člena ustave so bili v številne zakone vključeni predpisi o statusu in pravicah Romov, še vedno pa ni posebnega zakona o pravicah Romov, kot to zahteva ustava. O morebitnem sprejetju takšnega zakona v Sloveniji poteka razprava in vlada trenutno pripravlja osnutek.
12. V Sloveniji je še veliko Romov, ki ne morejo postati slovenski državljani kljub dejanski povezavi s Slovenijo, ki v številnih primerih sega še v obdobje pred neodvisnostjo. Iz tega izhaja njihova prikrajšanost za številne socialne in ekonomske pravice. Nekateri med njimi spadajo med 18.305 žrtev izbrisa iz leta 1992⁹.

---

⁷ ACTF/SR/II(2004)008.

⁸ Med popisom prebivalstva leta 2002 se je 3.246 prebivalcev opredelilo za Rome in 3.834 prebivalcev je kot svoj materni jezik navedlo romski jezik. Po podatkih centrov za socialno delo in občin v Republiki Sloveniji avtohtono živi 6.264 Romov. V Republiki Sloveniji naj bi živelo od 7.000 do 10.000 Romov, večina v Prekmurju, na Dolenjskem, v Posavju in Beli Krajini. Drugo poročilo, ki ga je Slovenija predložila julija 2004 v skladu s prvim odstavkom 25. člena Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin.

⁹ Za več informacij o položaju izbrisanih glej IV. poglavje.

Zaključki

13. Komisar obžaluje, da Vlada Republike Slovenije ni pripravljena okrepiti režima varstva manjšin, in spodbuja slovenske organe oblasti, naj se vključijo v konstruktiven dialog z vsemi manjšinskimi skupinami o ukrepih, potrebnih za izboljšanje položaja vseh manjšin v Sloveniji.
14. Komisarja skrbi diskriminatorni vpliv rabe izrazov avtohton in neavtohton na uresničevanje pravic Romov ter poziva Vlado Republike Slovenije, naj odpravi rabo takšnih pojmov.¹⁰ Komisar spodbuja organe oblasti, naj nadaljujejo posvetovanja v teku o sprejetju posebnega zakona o pravicah Romov.
15. Komisar poziva organe oblasti, naj naredijo kar največ, da bi aktivno pomagali tistim Romom, ki so do državljanstva upravičeni pa so še vedno brez njega.

2. Položaj Romov

16. Komisar je v svojem poročilu predlagal, naj slovenski organi oblasti sprejmejo ukrepe, s katerimi bi zagotovili učinkovito izvajanje nacionalnih programov za izboljšanje položaja Romov na lokalni ravni in vsem romskim otrokom omogočili izobraževanje tako kot drugim otrokom.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

2.1 Izobraževanje

17. Junija 2004 je bila sprejeta nova Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju *strategija*)¹¹. Eden glavnih ciljev nove strategije je vključevanje Romov v izobraževanje na vseh ravneh, od predšolskega do izobraževanja za odrasle. Za popolno vključitev strategija predlaga različne ukrepe. Mednje spada zgodnje vključevanje romskih otrok v predšolske ustanove, da bi se naučili slovenskega jezika; dodatna pomoč v razredih z romskimi otroki; romski pomočnik; romski jezik kot izbirni predmet ter vključitev romske kulture in zgodovine v učni načrt. Na splošno praktični ukrepi odsevajo smernice politike, vključene v Priporočilo Odbora ministrov o izobraževanju romskih otrok v Evropi¹².
18. Od šolskega leta 2003/2004 ločeni razredi za romske otroke niso dovoljeni. Sedaj morajo biti vsi romski otroci v običajnih razredih na vseh ravneh pouka. Po informacijah, ki jih je prejel komisarjev urad, se novo navodilo na splošno dobro izvaja. Med obiskom pa je bila segregacija na nek način še vedno prisotna v vsaj dveh šolah. Tudi organi oblasti priznavajo, da do popolne vključitve še ni prišlo; kot primer

---

¹⁰ 25. julija 2005 je Odbor ZN za človekove pravice v svojih Sklepnih ugotovitvah (CCPR/C/SVN/2004/2) izrazil zaskrbljenost nad razliko v statusu med tako imenovanimi »avtohtonimi« (prvotnimi) in »neavtohtonimi« (novimi) romskimi skupnostmi v Sloveniji ter priporočil, naj Vlada Republike Slovenije razmisli o odpravi takšne diskriminacije, povezane s statusom romske manjšine.

¹¹ Slovenija, Ministrstvo za šolstvo in šport.

¹² Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope št. R (2000) 4.

so navedli Osnovno šolo Bršljin v Novem mestu, kjer je zaradi neprimernih priprav poskus vključitve romskih otrok spodletel.

19. Aprila 2005 so na Osnovni šoli Bršljin starši nekaterih neromskih otrok organizirali bojkot pouka. Zahtevali so, naj 86 romskih učencev Osnovne šole Bršljin enakomerno prerazporedijo po šolah v Mestni občini Novo mesto. Ker dogovora ni bilo, je Minister za šolstvo predlagal rešitev, ki je segregacijo romskih učencev še vedno dopuščala, kar je pripeljalo do bojkota z romske strani. Odločitev ministrstva je bila kasneje spremenjena in kot pravijo šolske oblasti, je bila od takrat sprejeta že vrsta ukrepov, s katerimi bi prišli do rešitve. Z enim od ukrepov so pri nekaterih šolskih predmetih vpeljali ločevanje otrok na osnovi njihovih sposobnosti že od prvega razreda dalje. Ta ukrep, ki je v nasprotju z običajno prakso ločevanja šele po tretjem razredu, je povzročil dejansko segregacijo. Kot pravijo šolske oblasti, pa so šolam ponudili dodatno strokovno pomoč in romske pomočnike.
20. Med obiskom so člani komisarjevega urada obiskali Mestno občino Novo mesto in Osnovno šolo Bršljin, da bi sami ocenili stanje ter da bi se seznanili s stališči in zaskrbljenostjo vseh strani. Starši neromskih otrok so pojasnili, da jih najbolj skrbi upad ravni znanja v šoli, kar je, kot pravijo, posledica velikega števila romskih učencev v razredih, predvsem v nižjih. Pravijo tudi, da morajo učitelji večino svojega časa in pozornosti nameniti romskim otrokom, ki imajo pogosto težave s slovenskim jezikom.
21. Člani komisarjevega urada so obiskali tudi romsko naselje v bližini Osnovne šole Bršljin ter se pogovarjali z nekaj starši in lokalnimi predstavniki Romov. Bili so zaskrbljeni zaradi nizkega standarda predšolskih ustanov v naselju.
22. Po obisku za spremljanje napredka so slovenski strokovnjaki za šolstvo komisarju posredovali dodatne informacije¹³; zaskrbljeni so bili zaradi izvedbenega modela za Osnovno šolo Bršljin. Strokovnjaki so Ministrstvo za šolstvo in šport pozvali, naj poiščejo učinkovito rešitev, ki bo v skladu s strokovnimi in pravnimi standardi. Po njihovih informacijah Rome v Osnovni šoli Bršljin polovico šolskih predmetov poučujejo v ločenih razredih, vsaj v nižjih razredih osnovne šole. Šolske predmete, ki se poučujejo ločeno v učnih skupinah so slovenski jezik, matematika in spoznavanje narave. Čeprav so merila za ločevanje otrok formalno zasnovana na znanju in ne na etnični pripadnosti, naj bi zaradi slabšega znanja slovenskega jezika to vplivalo predvsem na romske otroke.

Zaključki

23. Komisar pozdravlja sprejetje nove Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji in novih ukrepov, ki se izvajajo od začetka šolskega leta 2003/2004; njihov cilj je popolna vključitev Romov v redno izobraževanje. Žal pa se novi ukrepi še ne izvajajo v celoti na vseh šolah. Nova strategija, trenutno gre samo za koncept, naj bi se čimprej razvila v operativni akcijski načrt, zadostna sredstva pa naj bi zagotovila njeno učinkovito izvajanje.
24. Glede modela, ki se izvaja v Osnovni šoli Bršljin, komisar meni, da ločevanje romskih od drugih otrok pri pomembnih predmetih ne omogoča izpolnjevanja meril popolne

---

¹³ Pismo iz Ljubljane, poslano aprila 2005, ima naslov *Izvedbeni model za Osnovno šolo Bršljin*, ki ga je pripravilo Ministrstvo za šolstvo in šport, je v nasprotju s stroko in zakonodajo.

vključitve. Prav tako povečuje možnost, da je poučevanje romskih otrok na nižjem nivoju kot poučevanje drugih otrok, kar bi lahko resno vplivalo na romske otroke in njihovo prihodnost. Zaskrbljujoče je, da model, ki se trenutno izvaja na Osnovni šoli Bršljin, predstavlja korak nazaj od že dosežene ravni vključevanja in ne dosega visokih ambicij iz nacionalne strategije.

25. Komisar predlaga, da organi oblasti pregledajo izvedbeni model za Bršljin in zagotovijo popolno vključitev romskih otrok v normalne razrede pri vseh šolskih predmetih. Model bi morali pregledati v sodelovanju s strokovnjaki s področja šolstva ter predstavniki Romov. Dodatna pomoč bi morala biti dostopna šolam, učiteljem, romskim učencem in njihovim družinam.

2.2 Zaposlovanje in nastanitev

26. V zadnjih letih so slovenski organi oblasti položaju Romov posvečali vedno več pozornosti, sestavljenih je bilo več programov za izboljšanje njihovega položaja. Kljub tem prizadevanjem so Romi v Sloveniji še vedno deležni diskriminacije in izključevanja; poleg že proučenih težav v izobraževanju so resne težave tudi na področju zaposlovanja in nastanitve.
27. Pogoji bivanja številnih Romov so še vedno neprimerni: mnogi živijo v izoliranih, pogosto nelegalnih naseljih daleč od storitev in drugih skupnosti, kar so med obiskom v Novem mestu lahko ugotovili člani komisarjevega urada. Stopnja brezposelnosti v številnih romskih naseljih močno presega 90 %.¹⁴ Eden izmed razlogov je tudi ta, da veliko Romov nima zahtevane stopnje izobrazbe ter spretnosti, razlog pa je tudi diskriminacija Romov v družbi na splošno. Nekateri Romi so brez državljanstva, kar povzroča pravne in praktične ovire, ki Romom preprečujejo dostop do služb za zaposlovanje ali socialnih služb.
28. Med obiskom so predstavniki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve posredovali informacije o sprejetih ukrepih, s katerimi bi rešili nekatere težave, ki povzročajo brezposelnost. Sprejet je bil akcijski program zaposlovanja Romov za obdobje 2003–2006; vključuje naslednje ukrepe: vključevanje mladih nezaposlenih Romov v osnovne in poklicne šole; vključevanje odraslih Romov v programe subvencioniranih delovnih mest; nova delovna mesta na področju javnih del ter zaposlovanje romskih svetovalcev v uradih za zaposlovanje. V nekaterih regijah so zaposlili tudi romske pomočnike, da bi pomagali pri komuniciranju z Romi in povečali zaupanje Romov v javne službe. Skupino 25 mladih Romov, ki so zaključili srednješolsko izobraževanje, so usposobili in zaposlili kot romske mentorje. Leta 2006 bo pripravljen nov Nacionalni akcijski program o zaposlovanju in socialnem vključevanju Romov.
29. Organi oblasti so komisarjev urad opozorili na Nacionalni akcijski načrt o socialnem vključevanju za obdobje 2004–2006, ki je bil pripravljen pod okriljem Evropske komisije.¹⁵ V okviru tega se pripravlja Nacionalni akcijski program o zaposlovanju in

---

¹⁴ Po ocenah predstavnikov Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (uradni podatki na podlagi etnične pripadnosti ne obstajajo) je stopnja brezposelnosti za Rome v Beli Krajini 98-odstotna in 90-odstotna v Prekmurju.

¹⁵ Nacionalni akcijski načrt temelji na Skupnem memorandumu o socialnem vključevanju, ki sta ga decembra 2003 podpisali Evropska komisija in Slovenija.

socialnem vključevanju Romov. Nacionalni akcijski načrt predvideva vrsto ukrepov za izboljšanje socialnega vključevanja in možnosti zaposlitve Romov ter določa finančna sredstva za izvajanje ukrepov. Načrt predvideva tudi vključevanje Romov v izobraževanje in reševanje vprašanja romskih naselji z njihovo legalizacijo in zagotavljanjem primerne infrastrukture.

Zaključki

30. Komisar pozdravlja prizadevanja služb za zaposlovanje, da bi Romom pomagali pri iskanju zaposlitve in dostopu do javnih služb, ter predlaga, da se takšni projekti izvajajo v vseh regijah, kjer živijo Romi, in ne glede na njihov status.
31. Komisar je opazil prizadevanja, povezana s sestavljanjem Nacionalnega akcijskega načrta o socialnem vključevanju za obdobje 2004–2006, ter nastajanje novega Nacionalnega akcijskega programa o zaposlovanju in socialnem vključevanju Romov. Projekt, ki izboljšuje položaj Romov na različnih področjih, kot so nastanitev, zaposlovanje ali izobraževanje, bi moral biti pri dodeljevanju finančnih sredstev prioriteta, saj so Romi še vedno ena najbolj prikrajšanih skupin v slovenski družbi. Pomembno bo vključevanje romskih skupnosti v vse stopnje cikla, od načrtovanja, izvajanja do spremljanja vpliva programa tudi na lokalni ravni.
32. Komisar obžaluje, da je napredek pri reševanju težav z nastanitvijo, ki jih imajo Romi, le postopen. Informacije o dejanskih projektih ali njihovih rezultatih zaenkrat še niso na voljo. Komisar je seznanjen z možnostmi financiranja v okviru Stanovanjskega sklada Republike Slovenije, s katerimi bi rešili težave Romov z nastanitvijo.¹⁶ Komisar poziva slovenske organe oblasti, naj bodo posebej pozorni na izvajanje strategije Stanovanjskega sklada Republike Slovenije na lokalni ravni in naj zagotovijo primerno financiranje programov za izboljšanje nastanitve. Potrebno je več truda in posebnih programov za najbolj marginalizirane skupine, da bi jim zagotovili njihovo pravico do primerne nastanitve. Nedavno Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope o izboljšanju pogojev nastanitve Romov in popotnikov v Evropi vsebuje koristne in podrobne smernice politike.¹⁷

3. Nediskriminacija

33. V svojem poročilu je komisar priporočil, da organi oblasti okrepijo prizadevanja za boj proti diskriminaciji, predvsem s krepitvijo protidiskriminacijske zakonodaje, ratifikacijo Protokola 12 k Evropski konvenciji o človekovih pravicah in z zagotavljanjem popolnega prenosa direktiv EU o enakopravnosti v notranjo zakonodajo.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

34. Sprejetih je bilo več ukrepov za nadaljnjo krepitev zakonodajnega in institucionalnega okvira za boj proti diskriminaciji. Maja 2004 je bil sprejet Zakon o izvajanju načela

---

¹⁶ V svojih zaključkih o Sloveniji za leto 2005 je Evropski odbor za socialne pravice v skladu z Evropsko socialno listino (revidirana) prosil za podrobne informacije o že sprejetih ali načrtovanih ukrepih za izboljšanje položaja (prvi odstavek 31. člena, Pravica do nastanitve).

¹⁷ Priporočilo Rec(2005)4 Odbora ministrov državam članicam, sprejeto 23. februarja 2005.

enakega obravnavanja z namenom prenosa ene od dveh glavnih protidiskriminacijskih direktiv¹⁸ EU v notranjo zakonodajo. Vključuje enako obravnavanje na vseh področjih družbenega življenja, tudi dostop do blaga in storitev ter njihovo zagotavljanje in preprečevanje neposredno ali posredno diskriminacijo.

35. Kot to zahteva Direktiva 2000/43/ES, sta bila z zakonom ustanovljena dva nova organa za boj proti diskriminaciji: Svet vlade za uresničevanje načela enakega obravnavanja in zagovornik načela enakosti, organ, pooblaščen za obravnavo posameznih pritožb. V Uradu varuha človekovih pravic je bila pred kratkim ustanovljena posebna enota za obravnavo pritožb glede diskriminacije, za kar je državni zbor odobril dodatna sredstva in delovna mesta.
36. V svojem poročilu je komisar poudaril dve konkretni zadevi, ki se nanašata na diskriminacijo. Gradnja mošeje v Ljubljani še vedno ni stekla kljub več kot 30-letnim prizadevanjem slovenske muslimanske skupnosti in pozitivnemu mnenju županje Ljubljane. Zaradi tega muslimanska skupnost v Sloveniji še vedno nima uradnega kraja za opravljanje bogoslužja. Med obiskom za spremljanje napredka maja 2005 je prišla zadeva na okrajna sodišča, ker lastniki nepremičnin, ki mejijo na prihodnje gradbišče niso hoteli dati soglasja k razmejitvenim načrtom zemljišča za gradnjo.
37. Druga zadeva je bila diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti in neenakih pravic istospolnih parov s pravnega in socialnega vidika. S tem v zvezi je komisar prav tako izrazil zaskrbljenost zaradi homofobičnih izjav, ki so bile pogosto objavljene v medijih.
38. 22. junija 2005 je slovenski državni zbor sprejel Zakon o registriranih istospolnih partnerstvih. Zakon ureja premoženjske pravice in pravice dedovanja in predvideva pravico in obveznost za podpiranje socialno šibkejšega partnerja. Na področju socialne varnosti, vključno s socialnim in zdravstvenim zavarovanjem ter pravicami do pokojnine pa zakon ne zagotavlja enakih pravic kot jih imajo poročeni pari.
39. Glede na informacije v medijih so nekateri politiki med obravnavo v državnem zboru dajali homofobične in nestrpne izjave. Nekateri izjave so vključevale osebne in zelo žaljive pripombe tistih poslancev, ki so podpirali nadaljnje spremembe zakona.

Zaključki

40. Komisar pozdravlja zakonodajni in institucionalni razvoj v boju proti diskriminaciji in priporoča, da se zagovorniku načela enakosti dajo na voljo ustrezni viri. Komisar pozdravlja vse večjo osredotočenost varuha človekovih pravic na boj proti diskriminaciji in dodelitev novih virov v ta namen.
41. Komisar obžaluje, da se izgradnja mošeje še vedno zadržuje. Organe oblasti poziva k sodelovanju, da bi našli rešitev za ta dolgotrajen problem. Upati je, da bodo razne zakonske in politične ovire, ki so do sedaj preprečevale gradnjo mošeje, hitro

---

¹⁸ Direktiva 2000/43/ES "Izvajanje načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso in narodnost." Druga Direktiva 2000/78/ES je bila v veliki meri prenesena v Zakon o delovnih razmerjih, ki je začel veljati že 1. januarja 2003.

odpravljene in da bo doseženo soglasje glede priznavanja pravic muslimanske skupnosti, da dejansko izpoveduje vero.

42. Komisar pozdravlja sprejetje Zakona o istospolnih partnerstvih, vendar obžaluje, da ne zagotavlja popolne enakosti spolnih manjšin na področju socialne varnosti, glede katere zakon zaostaja za čedalje bolj splošnimi zakonskimi standardi v mnogih državah EU in splošnim načelom nediskriminacije. Zaskrbljenost pa vzbujajo tudi homofobične in nestrpne javne izjave nekaterih politikov med obravnavo osnutka zakona v parlamentu.
43. Končno komisar spodbuja slovenske organe oblasti, da storijo vse potrebno za ratifikacijo Protokola 12 k Evropski konvenciji o človekovih pravicah glede nediskriminacije.

4. Pravni status oseb, izbranih s seznama stalnega prebivalstva

44. Komisar je v svojem poročilu priporočil, da se pravni status oseb, izbranih s seznama stalnega prebivalstva nemudoma uredi, tako kot je odredilo Ustavno sodišče.
45. Ob razglasitvi neodvisnosti Slovenije 23. decembra 1990 je v Sloveniji stalno prebivalo približno 200.000 oseb iz drugih delov nekdanje Jugoslavije. Okrog 170.000 oseb je dobilo državljanstvo na podlagi zakonov, ki naj bi uredili njihov pravni položaj v novi državi s tem, da so jim priznali pravico, da v šestih mesecih zaprosijo za slovensko državljanstvo. Od preostalih 30.000 jih je približno 11.000 zapustilo Slovenijo, 18.305 jih iz različnih razlogov ni zaprosilo za državljanstvo v predpisanem roku ali pa je bila njihov prošnja zavrnjena in so bili 26. februarja 1992 po uradni dolžnosti črtani iz registra stalnega prebivalstva. Zaradi tega so te osebe, od katerih so mnoge že desetletja živele v Sloveniji, postale tujci v Sloveniji in izgubile pravice, povezane s stalnim prebivališčem, česar se mnoge sploh niso zavedale. Mnoge so zaradi izbrisa izgubile pokojnine, stanovanja, dostop do zdravstvenega varstva in druge socialne pravice. Njihovi osebni dokumenti, kot so osebne izkaznice, potni listi in vozniška dovoljenja so bili pogosto razveljavljeni. Namen zakona, sprejetega leta 1999, je bil, da bi vsaj nekaterim izbranim omogočili, da ponovno zaprosijo za prebivališče.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

46. Vprašanje izbranih v Sloveniji ostaja vprašanje s političnim nabojem, ki razdvaja in je predmet burnih razprav. Na žalost so nekatere politične stranke to vprašanje pogosto izkoriščale kot sredstvo v predvolilni kampanji. Zlasti v obdobju pred splošnimi volitvami oktobra 2004 so mnogi politiki dajali ksenofobične izjave, ko so govorili o izbranih in drugih, za katere se je šlo, da so Neslovenci ali drugače različni.¹⁹

---

¹⁹ Glej npr. študijo, ki jo je naročil ECRI, iz marca 2005 avtorja Jeana-Yvesa Camusa o: "Uporabi rasističnih, antisemitističnih in ksenofobičnih argumentov v političnih govorih". Študija opisuje, kako sta kampanje pred evropskimi volitvami in splošnimi volitvami oktobra 2004 v Sloveniji zaznamovala še dva primera sovraštva

47. V odločitvi iz aprila 2003²⁰ je Ustavno sodišče razglasilo zakon iz leta 1999, ki naj bi uredil status izbrisanih²¹, za neustaven. Sodišče je odredilo, da se tistim, ki so že pridobili stalno prebivališče na podlagi zakona, dodeli dovoljenje za stalno prebivanje z veljavnostjo za nazaj za obdobje od 26. februarja 1992 do dneva uradne pridobitve dovoljenja. Zakonodajalcu je tudi naložilo, da v šestih mesecih spremeni zakon in določi nov rok za morebitne nove vloge za dovoljenja za stalno prebivanje.
48. Z odločitvijo Ustavnega sodišča je bilo Ministrstvu za notranje zadeve naloženo, da izda dodatne odločbe, s katerimi bodo dovoljenja za prebivanje vseh tistih državljanov nekdanjih jugoslovanskih republik, ki so bili 26. februarja 1992 izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, a so med tem časom dobili dovoljenje za stalno prebivanje, postala veljavna za nazaj. Stališče Ustavnega sodišča je jasno tudi iz druge odločitve, izdane decembra 2003, v kateri navaja, da se lahko odločitev iz aprila 2003²² šteje za zadostno pravno podlago za izdajanje odločb o stalnem prebivališču z veljavnostjo za nazaj ne da bi bila za to potrebna posebna zakonodaja. Po odločitvi Ustavnega sodišča je Ministrstvo za notranje zadeve z nekoliko zamude začelo izdajati odločbe o stalnem prebivališču z veljavnostjo za nazaj. Od takrat je bilo izdanih približno 4100 takih odločb, toda v času obiska za spremljanje napredka se je zdelo, da je bilo izdajanje odločb začasno ustavljeno.
49. Na podlagi informacij, prejetih od Društva izbrisanih je od skupno 18.305 izbrisanih, kakih 12.000 med tem časom dobilo državljanstvo ali pa dovoljenje za stalno prebivanje. Vsem tem 12.000 osebam bi morali v skladu z odločitvijo Ustavnega sodišča iz leta 2003 priznati stalno prebivališče z veljavnostjo za nazaj.
50. Glede uveljavitve zakona, ki bi uredil status tistih izbrisanih, ki so bili izgnani iz Slovenije ali so jo zapustili, vprašanje še vedno ni rešeno. O tem vprašanju poteka stalna in burna razprava, ki se je poleg tega, kakšna naj bi bila merila za zakonito odsotnost iz Slovenije in položaj izgnanih, osredotočila tudi na to, ali naj bi zakon sprejeli v običajnem zakonodajnem postopku ali kot ustavni zakon.

Zaključki

51. Komisar poziva Ministrstvo za notranje zadeve, naj nemudoma nadaljuje z izdajanjem dodatnih odločb, s katerimi bo dovoljenje za stalno prebivanje postalo veljavno za nazaj, vsem osebam, ki so do tega upravičene.
52. Glede sprejetja zakona, ki bi urejal status ostalih izbrisanih ali ga ponovno vzpostavil, komisar poziva slovensko vlado, naj dokončno razreši vprašanje v dobri veri v skladu z odločitvami Ustavnega sodišča. Ne glede na ustrezno zakonodajno rešitev trenutni zastoj prikazuje spoštovanje vladavine prava in sodb Ustavnega sodišča v slabi luči.

---

do tujcev. To se nanaša na referendum 4. aprila 2004 o vrnitvi pravic osebam, izbrisanim iz registra stalnega prebivalstva februarja 1992. Kot je rečeno v študiji, je bila referendumsko kampanja, ki so jo vodile opozicijske stranke obarvana s ksenofobičnimi izjavami". Treba je pripomniti, da izid referendumov ni imel pravnih posledic.

²⁰ Odločba U-I-246/02 z dne 3. aprila 2003, Uradni list RS št. 36/2003.

²¹ Zakon o ureditvi statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji iz leta 1999.

²² Odločba U-I-246/02-28 z dne 22. decembra, izdana o podobni zadevi. Za podrobnosti glej pripombe slovenske vlade v odgovor na komisarjevo poročilo, stran 34.

53. Komisar je izredno zaskrbljen zaradi nenehnih sovražnih govorov in nestrpnosti nekaterih politikov v javnih nastopih. Komisar poziva k večji odgovornosti politikov in medijev s tem v zvezi in k popolnemu spoštovanju pravic in vrednot, določenih v Evropski konvenciji o človekovih pravicah in drugih mednarodnih instrumentih.

5. Vprašanja v zvezi z denacionaliziranim premoženjem - položaj najemnikov²³

54. V svojem poročilu je komisar priporočil, da slovenski organi oblasti resno preučijo priporočila varuha človekovih pravic za rešitev položaja najemnikov po denacionalizaciji premoženja.
55. Pred letom 1991 je bila velika večina stanovanjskih enot v mestih v Sloveniji družbeno premoženje. Leta 1991 je novi stanovanjski zakon dal imetnikom stanovanjske pravice v družbenih stanovanjih pravico, da stanovanje odkupijo po zelo nizki ceni, ki je bila dosti pod tržno vrednostjo takega premoženja. Hkrati je bila sprejeta zakonodaja za denacionalizacijo premoženja, ki ga je država nacionalizirala ob koncu 2. svetovne vojne. S tem zakonom so dobili lastniki nacionaliziranega premoženja pravico do vrnitve nepremičnin, ki so jih pogosto zasedali imetniki stanovanjskih pravic. To je privedlo do položaja, da nekateri stanovalci v družbenih stanovanjih niso mogli odkupiti svojih stanovanj po nizki ceni, ampak so postali najemniki stanovanj, ki so bila vrnjena prvotnim lastnikom. Zakon je določil, da najemniki (nekdanji imetniki stanovanjske pravice) lahko ostanejo v stanovanjih, medtem ko so lastniki dobili stanovanja v posest z obveznostmi do najemnikov.
56. Leta 2002 je varuh človekovih pravic izdal posebno poročilo o položaju najemnikov, ki živijo v denacionaliziranih stanovanjih, v katerem je navedel nekaj priporočil za rešitev tega vprašanja. Med drugim je priporočil sprejetje nadomestnih modelov lastninjenja, s katerimi bi se rešila vprašanja večine najemnikov in lastnikov nacionaliziranih stanovanj s povečanjem subvencij najemnikom za nakup drugega stanovanja ali z večjimi spodbudami lastnikom, da bi ti prodali stanovanja najemnikom. Drugo priporočilo je bilo učinkovitejše pravno varstvo najemnikov denacionaliziranih stanovanj.
57. V svojih pripombah na komisarjevo poročilo je slovenska vlada priskrbela informacije o novem stanovanjskem zakonu, ki je začel veljati oktobra 2003. Po teh pripombah "določbe zakona predstavljajo pravno podlago za olajšanje položaja najemnikov denacionaliziranih stanovanj, če ne že za njegovo rešitev, seveda v skladu s finančnimi zmožnostmi RS" in v ta namen, na primer predvideva "precejšnje materialne spodbude, ki naj bi razrešile navzkrižje interesov med novimi lastniki stanovanj in najemniki denacionaliziranih stanovanj".

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

58. Med obiskom za spremljanje napredka so se predstavniki Urada komisarja srečali s

---

²³ Glede uporabljene terminologije je treba pripomniti, da so po začetku veljavnosti Zakona o denacionalizaciji iz decembra 1991 nekdanji imetniki stanovanjske pravice postali najemniki denacionaliziranih stanovanj.

predstavniki Združenja najemnikov Slovenije, ki so povedali, da je položaj najemnikov v denacionaliziranih stanovanjih sedaj slabši kot je bil pred sprejetjem Stanovanjskega zakona, ki je uvedel nove omejitve glede uporabe nepremičnin v najemu. Zakon sedaj določa, da lahko najemnik vzame v stanovanje drugo osebo (s katero bo živel v skupnem gospodinjstvu) le z izrecnim pisnim soglasjem lastnika. Očitno ta določba velja tudi za ožje družinske člane, vključno z (novimi) zakonci. Zakon tudi povečuje število krivdnih razlogov za deložacijo. Izrazili so tudi zaskrbljenost zaradi precejšnjih podražitev najemnin v zadnjih nekaj letih. Zaradi teh podražitev mnogi najemniki, ki so pogosto starejši ljudje v slabšem finančnem položaju, le težko plačujejo najemnino. Zaradi velikega pomanjkanja neprofitnih najemnih stanovanj po dostopnih cenah, najemniki nimajo drugih možnosti in živijo v negotovosti.

59. Prej omenjeni Nacionalni akcijski načrt o socialnem vključevanju (NAP 2004 – 2006) kot prednostno nalogo poudarja potrebo po zagotavljanju primernih življenjskih pogojev za vse s povečanjem števila neprofitnih stanovanjskih enot, uresničevanjem novega sistema za subvencioniranje najemnin in zagotavljanjem primernih stanovanjskih in življenjskih pogojev za ogrožene skupine.²⁴ Za obdobje 2004 – 2006 se načrtuje 4.500 stanovanj.

Zaključki

60. Komisar nima na voljo dovolj podatkov o praktičnem vplivu finančnih spodbud po novem Stanovanjskem zakonu, da bi lahko sprejel dokončne zaključke glede tega vprašanja. Zdi se, da nekatere določbe novega Stanovanjskega zakona o uporabi stanovanj neupravičeno omejujejo najemnikovo uporabo nepremičnin. Morda bi bilo treba pri najtežavnejših določbah zakona uvesti izjeme, da bi kratkoročno zaščitili pravico najemnikov denacionaliziranih nepremičnin do stanovanja, dokler se ne najde dokončna rešitev.
61. Komisar pozdravlja ukrepe iz Nacionalnega akcijskega načrta o socialnem vključevanju (NAP 2004 – 2006), da bi zagotovili primerne življenjske pogoje za vse s povečanjem števila neprofitnih stanovanjskih enot, uresničevanjem novega sistema za subvencioniranje najemnin in zagotavljanjem primernih stanovanjskih in življenjskih pogojev za ogrožene skupine. Z učinkovitim izvajanjem teh ukrepov je upati vsaj na izboljšanje položaja najbolj ranljivih najemnikov.

6. Pravosodni sistem

62. Komisar je v svojem poročilu priporočil slovenskim organom oblasti, da sprejmejo ukrepe za skrajšanje sodnih postopkov, med drugim s povečanjem dostopnosti poravnave.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

---

²⁴ Prednostni cilji NAP za obdobje 2004 – 2006 glede stanovanjskega vprašanja so zagotavljanje neprofitnih stanovanj, preoblikovanje politike najemnin in uvedba učinkovitega sistema subvencij za najemnine, strani 10 – 11.

63. Med obiskom za spremljanje napredka se je to vprašanje obravnavalo s pravosodnimi in vladnimi organi. Po informacijah Ministrstva za pravosodje ta problem kljub prizadevanjem vlade ne bo rešen še vsaj nekaj let. O pozitivnem razvoju se poroča pri kazenskih zadevah, v katerih so se zaostanki leta 2004 zmanjšali. Problem je najbolj pereč pri pravnih zadevah, ki vključujejo fizične osebe. Pri trgovinskih zadevah pa zaostankov sploh ni bilo.
64. Glede komisarjevega priporočila, da bi bila mediacija bolj dostopna, je predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani izrazil zadovoljstvo nad naraščajočim obsegom mediacije pri sodišču. Od uvedbe poravnave v pravnih zadevah leta 2001, je bilo več kot 1.000 primerov rešenih s poravnavo. Od takrat se je povečal tako obseg poravnave kot tudi geografsko pokritje. Predsednik je vpliv poravnave zlasti v pravnih zadevah ocenil kot zelo pozitiven. Glede kazenskih zadev se razpravlja o sistemu diskrecijske pravice tožilca glede kazenskega pregona in, če bo uveden, bo omogočen dostop do poravnavanja pred kazenskim postopkom.

Zaključki

65. Komisar pozdravlja nenehna prizadevanja vlade za zmanjšanje sodnih zaostankov in trajanja sodnih postopkov. Kljub temu pa je zaskrbljen zaradi zaostankov predvsem v pravnih zadevah, ki vključujejo fizične osebe, in spodbuja vlado, naj sprejme nadaljnje ukrepe za zmanjšanje zaostankov.
66. Komisar pozdravlja nadaljnji razvoj mediacije. V tem pogledu so lahko koristne smernice najboljša praksa drugih držav članic Sveta Evrope in priporočila Sveta Evrope o mediaciji v različnih zadevah.²⁵

7. Policija

67. Komisar je v svojem poročilu priporočil, da slovenski organi oblasti spremenijo sestavo pritožbene komisije, pristojne za preiskovanje primerov domnevno nepravilnega ravnanja policistov, in v te komisije vključijo neodvisno imenovane predstavnike nevladnih organizacij ter tako zagotovijo njihovo nepristranskost.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

68. Vlada je v pripombah h komisarjevemu poročilu komisarja obvestila, da je bil sistem preiskovanja primerov domnevno nepravilnega ravnanja policije spremenjen februarja 2004. Spremenjen je bil 28. člen zakona o policiji, ki opredeljuje metodo obravnave pritožb in preverjanja dejstev, ki sedaj določa, da je treba pritožbe obravnavati na dveh stopnjah. Na prvi stopnji pritožbo preveri vodja organizacijske enote policije, ki opravi tudi tako imenovani poravnalni postopek. V tem postopku je pritožnik seznanjen z ugotovljenimi dejstvi in policijskimi pooblastili. Če se pritožnik z ugotovitvami ne strinja, se pritožba odstopi Ministrstvu za notranje zadeve, drugače pa je pritožba

---

²⁵ Odbor ministrov Sveta Evrope je državam članicam izdal priporočila o družinskih poravnava, poravnavanja v kazenskih zadevah, drugih možnostih poleg pravnih med upravnimi organi in fizičnimi osebami ter poravnave v pravnih zadevah. Glej Priporočila Odbora ministrov št. R (98) 1, R (99) 19, Rec (2001) 9 in Rec (2002) 10.

zaključena. Pritožba se odstopi Ministrstvu za notranje zadeve vedno, kadar pritožnik navaja, da je policist storil kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti. Na ministrstvu primer obravnava tričlanski senat, ki mu predseduje ministrov pooblaščenec, dva člana pa sta predstavnika javnosti, ki ju izberejo organizacije civilne družbe. V senatu, ki o pritožbah odloča z večino glasov, ni nobenega predstavnika policije.

69. Med obiskom za spremljanje napredka je Ministrstvo za notranje zadeve posredovalo dodatne informacije o novem postopku, ki se izvaja že eno leto. Po podatkih Ministrstva za notranje zadeve poravnalni postopek deluje in približno polovica primerov je rešenih na tej stopnji. Število upravičenih pritožb je približno enako, kot je bila v prejšnjem sistemu, in sicer je upravičenih 15 % primerov.
70. Čeprav so reforme dobrodošel prvi korak k večji odgovornosti slovenske policije, pa še vedno obstaja zaskrbljenost, da nova ureditev ne zagotavlja v zadostni meri, da bodo pritožbe proti policiji temeljito in učinkovito preiskane na resnično in očitno neodvisen način. Tudi nova ureditev še vedno omogoča policiji, da igra veliko vlogo pri preiskovanju pritožb o nepravilnem ravnanju policije, ki vodi do kršenja človekovih pravic, saj Ministrstvu za notranje zadeve dovoljuje, da za poročevalca, ki izvaja preiskavo in predstavi zaključke senatu, izbere policista. Nadaljnji vzrok za zaskrbljenost so omejena pooblastila tričlanskega senata, ki odloča le o utemeljenosti pritožbe, ne more pa priporočiti disciplinskih ukrepov proti policijskemu osebju ali nadomestila škode za žrtve nepravilnega policijskega ravnanja.²⁶

---

²⁶ Amnesty International, Slovenija: Več je treba narediti za zagotovitev odgovornosti policije, Izjava za javnost, 27. februar 2004.

Zaključki

71. Komisar pozdravlja dosedanje reforme. Spremenjena sestava organa, ki sedaj vključuje predstavnike civilne družbe, je že sama po sebi precejšen napredek. Hvalevredno je, da so v reformnem procesu sodelovale nevladne organizacije s področja človekovih pravic, sodelovanje med nevladnimi organizacijami in policijo pa naj se nadaljuje tudi v prihodnje. Glede novih postopkov pa je še prezgodaj, da bi lahko ocenili, če so bolj učinkoviti od prejšnjih. S tem v zvezi komisar spodbuja Ministrstvo za notranje zadeve, varuha človekovih pravic in nevladne organizacije na področju človekovih pravic, da skrbno spremljajo delovanje novega sistema.

8. Namestitvev oseb v centre za tujce

72. Komisar je v svojem poročilu priporočil slovenskim organom oblasti, da zagotovijo hitro vključitev sodišč v odločanje o namestitvi oseb v centre za tujce.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

73. Po podatkih, ki smo jih dobili od varuha človekovih pravic, so pravni postopki enaki, kot so bili prej. Odločitev o namestitvi sprejme policija, oseba pa se lahko proti odločitvi pritoži na Ministrstvo za notranje zadeve. Šele nato se lahko začne postopek na upravnem sodišču in na koncu še na vrhovnem sodišču.

Zaključki

74. Komisar spodbuja slovenske organe oblasti, da preverijo postopke za zadržanje tujcev pred izgonom, tako da omogočijo takojšnje pritožbe pri upravnih sodiščih brez predhodne upravne pritožbe pri Ministrstvu za notranje zadeve.

9. Položaj prosilcev za azil in beguncev

75. Komisar je v svojem poročilu priporočil, da slovenski organi oblasti izboljšajo vključevanje beguncev s priznanim statusom v družbo ter dajo prosilcem za azil ustrezne pravice, predvsem na področju zdravstvenega varstva ter šolanja in izobraževanja.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

76. Aprila 2004 je bila sprejeta nova uredba o vključevanju, ki predvideva dodatne ukrepe pomoči za begunce s priznanim statusom, npr. šestmesečno denarno nadomestilo za nastanitev. Ministrstvo za notranje zadeve, ki je pristojno za vključevanje beguncev, in begunec skleneta osebni integracijski načrt, begunec pa potrebne informacije dobi tudi od svetovalcev za vključevanje.
77. Več nevladnih organizacij, s katerimi so se sestali člani komisarjevega urada, je izrazilo dvome glede učinkovitosti ukrepov za vključevanje. Dolgoročna pomoč pri nastanitvi beguncev je bila ocenjena kot neustrezna. Treba pa je pripomniti, da je stanovanjski

položaj v Sloveniji na splošno težek. Nevladne organizacije so menile, da organi oblasti niso zainteresirani za sodelovanje z njimi, kljub njihovem strokovnemu znanju in pripravljenosti, da pomagajo pri vključevanju.

78. Predpisi, ki urejajo pravice prosilcev za azil na področju zdravstvenega varstva ter šolanja in izobraževanja, se niso spremenili. Pravica do šolanja in izobraževanja je omejena zgolj na osnovno šolo, zdravstvene storitve pa so omejene na nujno oskrbo brez kakršne koli oskrbe za osebe s posebnimi potrebami. Organi oblasti, s katerimi je delegacija govorila o tem vprašanju, so menili, da v praksi ni večjih omejitev. Razložili so, da zdravstveno varstvo pokriva večino zdravljenja, na primer tudi pravico do zdravljenja neplodnosti. V zvezi s šolanjem in izobraževanjem pa so organi oblasti priznali, da obstajajo zakonske omejitve. Vendar pa so zainteresirani prosilci vedno dobili možnost za izobraževanje na stopnji višji od osnovne na podlagi sporazumov z ministrstvom za šolstvo in ob upoštevanju vsakega posameznega primera.

Zaključki

79. Komisar pozdravlja sprejetje uredbe o vključevanju kot pozitiven korak. Da bi se lahko v celoti vključili v družbo, begunci s priznanim statusom pogosto potrebujejo podporo in pomoč organov oblasti pa tudi nevladnega sektorja. Da bi zagotovil ustrezno podporo za begunce, komisar poziva različne organe oblasti, da izboljšajo medsebojno sodelovanje in v večji meri vključijo nevladne organizacije, usposobljene za delo na tem področju.
80. Komisar poziva organe oblasti, da vsem prosilcem za azil in beguncem zagotovijo dostop do ustreznega zdravstvenega varstva ter šolanja in izobraževanja in ne samo do nujnega zdravstvenega varstva in osnovne izobrazbe. Tudi če je to v praksi že na voljo, kot poročajo organi oblasti, je treba to področje zakonsko urediti.

10. Trgovina z ljudmi

81. Komisarjevo poročilo vsebuje splošno priporočilo, da organi oblasti povečajo prizadevanja v boju proti trgovini z ljudmi.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

82. Sprejetih je bilo več ukrepov za boj proti trgovini z ljudmi, kar dokazuje, da slovenski organi oblasti prednostno obravnavajo to vprašanje kljub sorazmerno redkim primerom.²⁷ Delo usklajuje medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi (MDS).²⁸
83. V prvi polovici leta 2004 je MDS največ pozornosti namenila pripravi akcijskega načrta za obdobje 2004 – 2006, ki ga je vlada sprejela julija 2004 in zajema ta delovna

---

²⁷ Po predstavljenih statističnih podatkih je policija leta 2004 obravnavala samo 14 primerov trgovine z ljudmi in 19 žrtev. Nevladna organizacija je pomagala nadaljnjim 14 osebam, ki bi tudi lahko bile žrtve trgovine z ljudmi, vendar pa niso bile udeležene v nobenem kazenskem postopku.

²⁸ Imenovana s sklepom vlade z dne 18. decembra 2003. Člani MDS so predstavniki ministrstev in vladnih služb, mednarodnih organizacij in nevladnih organizacij.

področja: zakonodaja o preiskovanju in pregonu kaznivih dejanj povezanih s trgovino z ljudmi, pomoč žrtvam trgovine in njihova zaščita, preprečevanje, usposabljanje in mednarodno sodelovanje. Akcijski načrt je operativni dokument, ki določa nosilce izvajanja in financiranja dejavnosti.

84. Na zakonodajnem področju je Državni zbor aprila 2004 ratificiral Konvencijo ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu in Protokol o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki. Marca 2004 je bil spremenjen kazenski zakonik, tako da vsebuje novo kaznivo dejanje trgovine z ljudmi, za katero so predvidene ustrezno visoke kazni.²⁹ Maja 2005 so bila v teku prizadevanja za dokončanje zakona o zaščiti prič.
85. Ena od prednostnih nalog MDS je bila zagotoviti, da so žrtvam nudene vse oblike pomoči. Žrtvam nudi pomoč slovenska nevladna organizacija Društvo Ključ – Center za boj proti trgovini z ljudmi na podlagi sporazuma z Ministrstvom za notranje zadeve, ki je bil podpisan septembra 2003. Vendar pa so bili člani komisarjevega urada med svojim obiskom opozorjeni na nejasnosti glede financiranja dejavnosti nevladne organizacije Ključ s strani pristojnih organov oblasti.
86. Sporazum določa merila za zagotavljanje obdobja za razmislek, storitve (npr. zatočišče in osnovno zdravstveno varstvo) ter pogoje za izdajo, podaljšanje in ukinitvev obdobja začasnega prebivanja. Medtem ko so vse žrtve na podlagi potrdila, ki ga izda nevladna organizacija Ključ, in v skladu z zakonom o tujcih upravičene do trimesečnega obdobja za razmislek, pa se lahko dovoljenje za začasno prebivanje za obdobje postopka izda samo, če je žrtev pripravljena pričati in če se njeno pričanje šteje kot pomembno za kazenski postopek. Če žrtev ni pripravljena pričati, se to šteje kot zloraba danih pravic.
87. Na področju preprečevanja je bilo sprejetih več ukrepov. Razna ministrstva, UNHCR in nevladne organizacije so izvajali in sofinancirali dejavnosti in kampanje za ozaveščanje. Posebno velja omeniti projekta, namenjena obveščanju o nevarnosti trgovine: projekt VIJOLICA, namenjen šoloobveznim otrokom, in projekt PATS, namenjen ranljivim prosilcem za azil, ki prebivajo v sprejemnem centru.
88. Zagotovljeno je bilo usposabljanje za glavne akterje, kot so policisti, ki imajo pogosto prvi stik z žrtvami trgovine z ljudmi. Usposabljanje o trgovini z ljudmi za policijo se izvaja od leta 2002. Aprila 2004 je bilo organizirano skupno usposabljanje za člane nevladne organizacije Ključ in uslužbenke kriminalistične policije, poleg tega pa je bila trgovina z ljudmi tudi med temami programa usposabljanja za tožilce o spremembah kazenskega zakonika. Januarja 2005 je bilo nato organizirano še skupno usposabljanje za nevladne organizacije in tožilce.

Zaključki

89. Komisar pozdravlja prizadevanja slovenskih oblasti za preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej. Dosedanji napredek je v veliki meri posledica pravočasnega izvajanja akcijskega načrta in usklajevanja prizadevanj MDS. Pomemben dejavnik je bilo tudi

---

²⁹ Novi 397. člen kazenskega zakonika, ki je začel veljati julija 2004, za kaznivo dejanje trgovine z ljudmi določa zaporno kazen od enega do deset let, v primeru trgovine z mladoletnimi osebami ali v posebno oteževalnih okoliščinah, kot je na primer uporaba sile, ugrabitev ali zloraba, pa je predvidena najmanj triletna zaporna kazen.

dobro sodelovanje med različnimi ministrstvi, državnim tožilstvom in nevladnimi organizacijami, ki imajo svoje predstavnike tudi v MDS.

90. Komisar je prepričan, da mora biti spoštovanje človekovih pravic in dostojanstva žrtve glavno vodilo pri vseh prizadevanjih za boj proti trgovini ter za pregon storilcev. Komisar pozdravlja trimesečno obdobje za razmislek, ki ga v Sloveniji dobijo vse žrtve trgovine z ljudmi; po drugi strani pa je zaskrbljen zaradi strogih pogojev, ki veljajo celo za izdajo dovoljenj za začasno prebivanje.
91. Komisar meni, da bi morale podlago za pomoč in zaščitne ukrepe za žrtev, vključno z izdajo dovoljenja za prebivanje, predstavljati potrebe žrtve in ocena njenega položaja. Komisar upa, da bo trenutno nefinanciranje dejavnosti nevladne organizacije Ključ rešeno, tako da bo Ključ lahko še naprej upravljal varno hišo in skrbel za žrtve trgovine z ljudmi v Sloveniji.
92. Komisar spodbuja slovenske organe oblasti, da podpišejo in ratificirajo Konvencijo Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi, ki je na voljo za podpis od maja 2005.

11. Ustanove za osebe s posebnimi potrebami

93. Komisar je v svojem poročilu priporočil, da slovenski organi oblasti namenijo dovolj sredstev za reformo ustanov za osebe s posebnimi potrebami, ki poteka.

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

94. V svojih pripombah je slovenska vlada komisarju sporočila, da je v teku priprava projekta za obnovo posebnih socialnih zavodov, med katerimi je tudi socialni zavod za osebe s posebnimi potrebami v Lukavcih, ki ga je delegacija komisarjevega urada obiskala leta 2001. Med obiskom za spremljanje napredka je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve dalo nadaljnje informacije o načrtih izboljšav, ki so bili leta 2004 sprejeti za 10 zavodov. Za Lukavce se je predlagalo, da bi zavod preoblikovali v manjšo enoto in za več prebivalcev uvedli izveninstitucionalno bivanje v skupnosti. Pristojni organi so zagotovili tudi, da ograjene postelje, omenjene v komisarjevem poročilu, niso več v uporabi. Na podlagi raziskave, opravljene leta 2003, je bila sprejeta splošna politika, da bo oskrba v socialnih zavodih temeljila na skupnostnem pristopu s poudarkom na individualni obravnavi oseb.

Zaključki

95. Komisar pozdravlja načrte za izboljšanje socialnih zavodov in skupnostni pristop, ki ga pri oskrbi oseb s posebnimi potrebami uporabljajo socialni zavodi. Prvi rezultati tega pristopa so že vidni.

12. Pravice iz delovnega razmerja

96. Komisar je v svojem poročilu priporočil slovenskim organom oblasti, da sprejmejo ukrepe za zagotovitev enakih možnosti za zaposlovanje za vse, zlasti za starejše, ženske in Rome, okrepijo nadzor nad spoštovanjem delovne zakonodaje, tudi glede minimalne plače, in hitro popravijo krivice, ki so jih utrpeli žrtve nepravilnosti.
97. Pripombe slovenske vlade h komisarjevemu prvemu poročilu vsebujejo informacije o veljavnih zakonskih določilih, predvsem 6. členu zakona o delovnih razmerjih, ki prepoveduje vsakršno diskriminacijo pri zaposlovanju, tudi diskriminacijo na podlagi starosti ali spola. Vlada je posredovala tudi informacije o dejavnostih Urada za enake možnosti, med katerimi so pred kratkim uvedena brezplačna telefonska številka za posvetovanje o delovnih razmerjih in primerih nediskriminacije ter različni programi na področju trga dela, zaposlovanja, usposabljanja in izobraževanja.³⁰

Spremembe stanja in sprejeti ukrepi

98. V zvezi z enakimi možnostmi za zaposlovanje, še zlasti starejših in žensk, so predstavniki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve člane komisarjevega urada seznanili s konkretnimi ukrepi za pomoč več tisoč nezaposlenim tekstilnim delavcem in predvsem delavkam, ki so izgubili delo zaradi krize tekstilne industrije v Sloveniji. Komisar je v svojem poročilu povzel njihov položaj in priporočil, da bi bilo treba sprejeti ukrepe, ki bi npr. omogočili prekvalificiranje in uvedli jasno zakonsko prepoved diskriminacije na podlagi starosti. V letih 2003 in 2004 so bili za to skupino izvedeni programi aktivne politike zaposlovanja, ki so zaradi nizke poklicne usposobljenosti teh žensk vključevali prekvalificiranje, motiviranje in usposabljanje na delovnem mestu. Kljub velikim stroškom pa je imel program do sedaj po navedbah pristojnih organov le malo rezultatov.
99. Vlada je v pripombah v zvezi z boljšim izvajanjem delovne zakonodaje dala dodatne informacije o veljavni zakonodaji in o nadzoru nad kršitvami na področju zaposlovanja in plač, ki ga izvaja Inšpektorat za delo. Po začetku veljavnosti novega zakona o inšpekcijskem nadzoru leta 2002 so inšpektorji dobili nekatera nova pooblastila, kar je, po navedbah pristojnih organov oblasti, dodatno okrepilo preventivno vlogo Inšpektorata za delo, saj lahko inšpektorji ukrepajo v primeru resnih kršitev. Med obiskom za spremljanje napredka je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve predstavilo informacije o delovnih inšpekcijah, katerih število se je leta 2004 povečalo za 10 %. Ugotovljenih je bilo več kot 4000 kršitev, predvsem v gostinstvu, gradbeništvu, trgovinah in na splošno v malih podjetjih. Kršitve so bile najpogosteje povezane z nespoštovanjem pogodb o zaposlitvi, plačilu, nadurah in dopustu. Čeprav se

---

³⁰ Podrobnejše informacije so na voljo v vladnih pripombah, s. 40-45.

je mehanizem v zadnjih letih okrepil, so pristojni organi oblasti še vedno dvomili, ali ta mehanizem zadostuje za celovito obravnavanje kršitev delovne zakonodaje.

Zaključki

100. Komisar pozdravlja do sedaj sprejete ukrepe za izboljšanje enakih možnosti za zaposlovanje in prizadevanja za okrepitev nadzora nad delovnopravnimi pravicami in se strinja z mnenjem pristojnih organov oblasti, da samo ti ukrepi ne bodo zadostovali ter spodbuja pristojne organe, da povečajo uporabo preventivnih ukrepov, kot je seznanjanje delodajalcev, delojemalcev in javnosti o njihovih pravicah in dolžnostih.